

ISSN 1302-3519

ÇALIŞMA ORTAMI

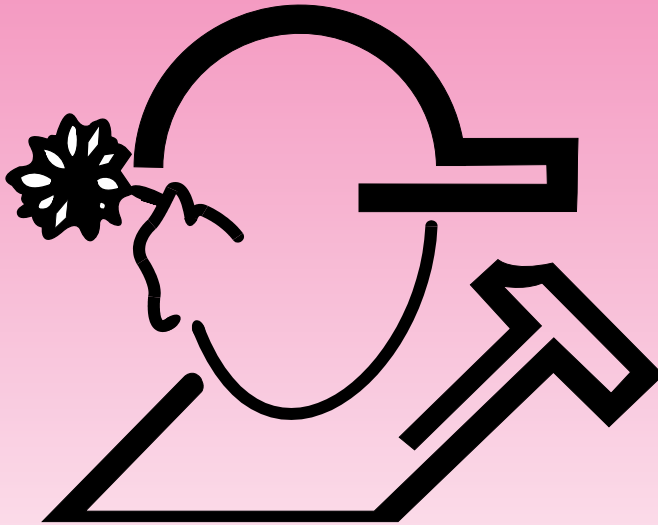
İki Ayda Bir Çıkar / Sayı : 139

Mart - Nisan 2015

İŞÇİ SAĞLIĞI
İŞ GÜVENLİĞİ
ERGONOMİ
İŞ HİJYENİ
ÇEVRE
TOPLUM ÖRGÜTÇÜLÜĞÜ
ÇOCUK EMEĞİ
KADIN
SOSYAL POLİTİKA
NÜFUS
SOSYAL HEKİMLİK

- Yüksek Sesle Söyle
- Sanat ve Baskıcı Yöntemler
- Devrim İçin Eğitim
- Yeterli Güvenlik Önlemi Alınmayan Yükün Altına Girme
- Can Kaygısı İle İşi Reddetme
- O Bizlerden Biri - Hukuk Tutkunu Bir Hukuk Adamı: Ord. Prof. Ernst E. Hirsch
- Az Zamanla Çok İşler Yaptı - Laik Eğitimin Mimarı : Vasıf Çınar
- Ölüm Sana Yakışmadı Be Kardeşim
- İki Dakika Düşün: Tehlikeyi Tanıyalım : Tabanca Boyacılığı (Sprey Boyacılık)

Bu bir HAKEMLİ dergidir.

*Çalışan Çocuklara "Vefa Borcu"nuza
Ödemek İster misiniz?*

www.fisek.org.tr

Fisek Enstitüsü'nün 33. Yılı
Çalışma Ortamı'nın 23. Yılı

YÜKSEK SESLE SÖYLE(*)

Tuğrul KATOĞLU **

Bu konuşma daveti bana şu soruyu sordurdu: “Acaba üç konuşmacının ardından, **yüksek sesle konuşan** üç konuşmacının ardından, öğrencilerin deyimi ile bir “cezacı”ya niye ihtiyaç duyulur? Yani manidar, hatta manidar olmanın ötesinde diye düşünüyorum. Bu sorunun yanıtlarını vermeye çalışacağım.

Düşünce özgürlüğü konusunda sistematik bir konuşma yapacak değilim. İçinde yaşadığım ülkenin düşündürdüklerini, bir ceza hukukçusuna hissettirdiklerinin bir kısmını, bana ayrılan sürede paylaşmaya çalışacağım.

Ancak bu soruyu yanıtlarken aklıma gelenlere geçmeden önce söylemek istediklerim var. Bugünün Prof. Dr. Nusret Fişek’in anısına düzenlenmiş bir gün olması aynı zamanda bazı kazanımları geleceğe taşımak için de bir fırsat. Prof. Dr. Nusret Fişek’in sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi mücadelesini hatırlayarak başlıyorum ve bu vesileyle temel bir hukuk metninden yeterince yararlanmadığımızı söylemek istiyorum. Bunu çeşitli toplantılarda yineliyorum. Belki çok yineledim ama bir İnsan Hakları Sözleşmesi var. Avrupa Konseyi İnsan Hakları Sözleşmesi. Hemen akla gelen İnsan Hakları Sözleşmesi değil. Biyoloji ve Tıbbın Uygulanmasında İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi. Türkiye taraf 2004’ten beri. Ve iç hukukumuzun da bir parçası. Kanunlarla çelişme halinde öncelikli olarak uygulanabilmekte ve bu metnin içinde günümüz açısından son derece önemli düzenlemeler var. Doğrudan uygulanmaya elverişli hükümler var. Ayrıca genel hükümler var.

Bu hükümlerden biri örneğin insanın önceliği. “İnsan” diyor Sözleşme, 2. Maddede, “bilimsel ve toplumsal menfaatlerin üstündedir”. 3. Madde aslında sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesini kapsayan, bir şekilde güvence altına alan bir madde. Sağlık hizmetlerinden adil şekilde yararlanma hakkı. Bütün taraf devletlere getirilen bir yükümlülük. Maddeyi okuyacağım ve bir şeylere bağlayacağım, sonra aklıma gelen sorunun yanıtlarına geçeceğim. “Taraflar, (taraf devletleri kastederek) sağlığa duyulan ihtiyaçları ve uygulama kaynaklarını göz önüne alarak kendi egemenlik alanlarında uygun nitelikli sağlık hizmetlerinden adil bir şekilde yararlanılmasını sağlayacak önlemleri alacaklardır.”

* Prof. Dr. Nusret H. Fişek’i Anma Etkinliklerinde yaptığı konuşma (3 Kasım 2013)

** Prof. Dr. Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

Sözleşme bu anlamda taraf devletlere yükümlülük getiriyor. Başka önemli düzenlemeler de var. Mesela hasta mahremiyeti ile ilgili çok ciddi düzenlemeler var. Örneğin gebelik sonlandırmalarıyla ilgili olarak ilgilinin yakınlarıyla bilgi paylaşılması uygulamasını hatırlayacak olursak, bu gibi düzenlemelerin önemi ortaya çıkıyor. Ciddi ihlal ve tartışmaların yaşandığı bir dönemden geçtiğimizi hatırlayacak olursak. Bunun gibi hasta mahremiyeti ile ilgili başka birçok konu veya bu tür tıbbi veya biyolojik müdahalelerle ilgili konular son derece önemli. Eğer uygulatabilirseniz İnsan Hakları Sözleşmesi çok önemli bir metin. Prof. Dr. Nusret Fişek’in anısına düzenlenen bu toplantıda, Bu Sözleşme’yi, Hoca’nın 1960’lardan itibaren verdiği sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi mücadelesine devam bakımından hukuki güvence sağlamış olduğu için sizlerle paylaşmak istedim.

Öte taraftan gebeliğin sonlandırılması meselesi, arkadaşımızın, sayın Bölükbaşı’nın bahsettiği “öğrenci everme” politikası, evlendirme politikasının yanı sıra, 1 + 1 apartman dairelerine izin verilmemesi uygulaması; doğurulacak çocuk sayısını belirlemek; ekmeğin rengine, kız ve erkeklerin bankta yan yana oturup oturamayacağına karar vermek.. Bütün bunlar bir resmi ortaya koyuyor. Bu otoriter bir bakış değil. Bu, yaşamı bütün yönleriyle kuşatan bir bakış olduğu için totaliter bir bakış. Bunu görmek lazım. Bu demokratik kavramlarla, kalıplarla filan kabul edilebilecek, yumuşatılabilecek bir hadise değil. Yaşamın bütün yönleriyle

kuşatıldığı, insanın düşüncelerine dahi müdahale eden bir bakış. O yüzden, sanıyorum ki, çok dikkatli olmak gerek. Şimdi soruya dönelim.

Niçin bir “cezacı”ya çağrı yapıldı sorusu. Olağan bir dönemde konuşulmayacak kadar çok ceza hukuku konusunda konuşuyoruz ki, sanıyorum ondan ihtiyaç duyuldu bugün bir ceza hukukçusuna. Ama olağan zamanlarda hiçbir toplumun ceza hukuku konularından bu kadar çok bahsettiğini zannetmiyorum. Bugün, Almanya Federal Cumhuriyeti ya da Fransa’da tutukluluk sürelerinin kitlesel olarak tartışıldığını hiç zannetmiyorum. Yakalama, gözaltı rejimlerinin kitlesel olarak tartışıldığını zannetmiyorum. Yandaş mı dersiniz, merkez mi dersiniz iletişim araçları dışında kalan, kitle iletişim araçlarının başlıca konusunun ceza hukuku, ceza muhakemesi hukuku kurumları olduğu herhalde açıktır. Bu nedenle içinden geçtiğimiz koşulların çok olağan koşullar olmadığını ifade edeyim. Çağırılma sebebimin de aslında olağan koşullardan geçmememiz olduğunu düşünüyorum.

Bir tespitim, bazı izlenimlerim var. Bunlar izlenimdir. Tespitim, öncelikle ilk izlenimim, günümüz Türkiye’si’nin 1789 öncesi Fransa’sını ve Aydınlanma düşüncülerinin yaşadıklarını hatırlattığıdır.

Aydınlanma düşüncülerinin, yazarlarının, çoğu kez edebiyatla karışık biçimde, rahat okunur biçimde kaleme aldıkları o düşünsel yapıtların çok önemli bir kısmı işkence, ceza adaleti ve uzun özgürlükten yoksun bırakma temalarına ilişkindir. Mesela Voltaire’in Ingénu Micromegas’ı. Başkaları da var. Birçokları, uzun tutukluluk, uzun gözaltı, işkence, ceza kurumları, zalim infaz gibi konuları ele almıştır.

İçinden geçtiğimiz dönem bana bunu hatırlattı. Yani ne oldu da o dönemde bu insanlar oturup, birçoğu hukukçu olmadıkları halde, (gerçi Voltaire hukuk fakültesi mezunuydu ama aralarında hukukçu olmayan birçok düşünür var) ceza hukukuyla uğraştı. Niçin oturup hukukçu olmayanlar, edebiyatçılar, ceza hukuku konusunda konuştular, ceza muhakemesi konusunda yazdılar? Çünkü dertliyidiler, çünkü hepsi mazlumdu ve namlunun ucundaydı. Çünkü hepsi devletin hukuk mekanizmasının önünde savunmasızdılar. Dolayısıyla ceza hukukunu düşünmekten başka çareleri yani çözümleri yoktu. Dolayısıyla ceza ne zaman verilir, ne zaman insan cezalandırılmalıdır, cezalandırma yetkisinin kaynağı nedir? Oturup tartıştılar. Dertliyidiler onun için. Bugün, o

döneme çok benziyor bence. Çok dertliyiz. Ceza hukuku ve ceza muhakemesi hukuku kurumlarının uygulanışı veya daha doğrusu uygulanamayışı dolayısıyla çok dertliyiz. İlk izlenimim bu.

İkinci söylemek istediğim şey hukuk devleti kavramı üzerine. Bu söylediklerimizle çok yakından ilişkili. Hukuk devleti hep ulaşmaya çalıştığımız bir hedef halinde. Ulaşmaya çalışıyoruz hukuk devletine, bir hedef gibi. Halbuki tarihsel olarak hukuk devleti bir ütopya değil. Hukuk devleti Thomas Moore'un, Marksizmin ütopya'sında yer alan türden bir ütopya değil. Hukuk devleti, egemen sınıfın ve egemen olmaya çalışan yeni sınıfın sırtını duvara yasama mücadelesidir. Duvara yasama, kendini güvenceye alma teşebbüsüdür. Asgari standartlarda can ve mal güvenliği, bütün bunları sağlamak; kendisini korumak, devletin tasarruflarından kendini korumak. Dolayısıyla bir asgari standartlar bütünü. Liberal dünya görüşünün, liberal amentünün bir ürünü. Sırtını duvara vermek, bunu hukuksallaştırmak meselesi. Bir hedef değil o bakımdan. Şimdi biz neyi tartışıyoruz Türkiye'de? Ve bunu ceza hukuku bağlamında, bu resimle birlikte düşünelim. Hukuk devletine ulaşmayı tartışıyoruz. Bu hukuk devletine aykırı uygulamaları tartışıyoruz, Türkiye'de hukuk devleti yok diyoruz. Yani biz aslında, asgari standartları ütopyala-

tırmış vaziyetteyiz. Asgari standartları ütopyalaştırmış vaziyetteyiz. İkinci izlenimim de bu. Asgari standartları ütopyalaştırma. Yani, zaten mevcut olması gereken, zaten onun güvencesi altında yaşamamız gereken standartlar, hukuki güvenlik budur. Hukukun üstünlüğü ve uygulanması. Genel, objektif ve soyut bir şekilde uygulanması ve buna duyulan güven. Güven insanın bir tehlikeden ari olduğuna ilişkin inancı. Ama bugün onu güvende tutması gereken hukuk, bir Fransız hukukçunun deyiimiyle tehlikenin ta kendisi olmuştur.

Son paylaşacağım izlenimim ve duygum, hukukun aletleşmesi ve devletin siyasal zor aracı haline gelmiş olması. Bu bir hukukçu için çok ızdırap vericidir. Hekim meslektaşlarımız var, kanserden bahsedildi; çarenin, çaresinin olduğu birçok vakadan bahsedildi, çok umut verici şeyler de söylendi. Çok önemli bilgiler paylaşıldı bizlerle. Her halde hukuk ve hekimlikte ortak birçok nokta var. Tanı ve tedavi ikisi birlikte, tanı koymak lazım tedavi edebilmek için sorunu. Tıpta, aynı şekilde mesleğin icrasında önce tanı koymamız lazım sonra tedavi mümkünse... Hukukta da tanıyı koymamız, adlandırmanız lazım sorunu, sonra hukuki çözümünü gösterirsiniz. İşimiz bu biz hukukçuların. Bize de hekimlere olduğu gibi dertli insanlar gelir, dertli insanlar gelir. Ama bir farkımız var, çok önemli bir farkımız var. Hekimler tanıla-

rını uygulayabiliyorlar çoğunlukla. Tanıyı, koyduğu tanıyı takip edip uygulamak, birini tedavi etme şansı var. Hukukçu için, bu çok zor. Niçin? Siz tanıyı koyup çözümü gösterirsiniz ama hakim uygulamayabilir. Yani doğruyu bildiğiniz halde veya doğruyu bildiğinizi düşündüğünüz, çözümü bildiğiniz, hukuka uygun çözümü bildiğinizi düşündüğünüz halde onu uygulatamamak, göz göre göre hukukun uygulanmaması söz konusu olur. Bu şundan farklıdır: Tıbben amansız bir vaka söz konusudur, hiçbir tedavi yöntemi tabloyu düzeltmemektedir. İzdırap çekersiniz ve sonuca katlanırsınız hekim olarak. Bizlerin bu dönemde katlandığı en büyük ızdırap hukukten yanlış olana katlanmak. Çözümü olduğu halde, hukuki bir yorumun olduğu halde o yolun uygulanmaması veya uygulanmamasını seyretmek zorunda kalmak. ... Çünkü çaresiz bir vakadan bahsetmiyoruz. Şu anda kamuoyuna yansıyan birçok davada veya yansımayanlarda bu durumlarla karşı karşıya kalıyoruz. Ve bunun büyük bir ızdıraba yol açtığını, en azından hukukçu vicdanına sahip olanlar bakımından söylemek bir borç diye düşünüyorum. Dolayısıyla zor bir dönemden geçiyoruz. Ben açıkçası umutsuzluk yaymak istemiyorum, ama manzaranın da iç açıcı bir manzara olmadığını yüksek sesle söylemek için buraya geldim.

SANAT ve BASKICI YÖNETİMLER(*)

Erendiz ATASÜ **

Sanat, insan soyunun güzellik ve uyum ihtiyacından doğdu. En eski sanat kollarından olan müzik ve şiirin, "hasat türküleri"nden köken aldığı, bilindiği üzere, genel kabul görmüş bir açıklamadır. Biz biraz daha geriye bakıp, kökeni anneyele çocuk arasındaki bağlardan birine, "ninni"ye dayandırabilir miyiz? Böylece sanatın, emek ve imece kavramları ve "dertleri zevk edinme" ile olduğu kadar, içli duygular, bedensel bütünleşmeler, uyku, rüya ve bilinçaltı ile olan ilişkilerine de ulaşabilir miyiz?

Sanattaki uyum, hem sanatçı ve uğraşı arasında, hem sanat yapının parçaları ile bütünselliği arasında, hem de sanat yapıtı ile alımlayıcısı arasında kurulan uyumdur; ve aynı anda alımlayan birden fazla kişi varsa – örneğin konser dinleyicileri – bu kişiler arasında kendiliğinden oluşan uyumdur; tıpkı hep birlikte türküyü söyleyerek hasat kaldıran toprak emekçilerinin paylaştıkları uyum gibi.

Sanat, sanatçının açısından, gündelik konuşma diliyle ifadelendirilmesi güç ya da imkansız olanı, sözel, görsel, sessel imgeler aracılığıyla, doğrudan alımlayıcının iç dünyasına gönderebilmektir.

Sanatçı olabilmek bir yaratılış ya da yetenek meselesi. Sanatçı, iradesi dışında zihninde imgeler oluşturan ve bu imgelere somut bir biçim verip, onları kendi bedeninin dışında var edemedikçe iç huzuruna kavuşamayan kişidir. Yeteneğin tek başına bir anlam ifade etmediğini vurgulamak gerekir. Aydınlanma devrimine 250 yıl geç kalmış ülkemizde, ortam ve eğitim yetersizliği yüzünden yeteneği güdülmüş, hatta hiç keşfedilemeden bu dünyadan geçip gitmiş binlerce insanımızı düşünmek hep içimi sızlatmıştır. Bugünkü 4+4+4 eğitim fukaralığında, bundan böyle Toros dağlarından bir Yaşar Kemal, ıssızlaşmış köylerimizden bir ressam Balaban yetiştirme olasılıklarımızı da yitirdiğimizi görmek, o kadar, o kadar acı ki...

Baskıcı yönetimler niye sanata ve sanatçıya cephe alıyor? Niçin kendi güdümlerindeki "sanat" olamayan bir sözde sanatı yaratmak için çırpınıyor? Sanatçı siyasi açıdan bu kadar tehlikeli bir insan mı? O sanatçı ki -evet yaratma sürecinde sıra dışı bir insandır- ama diğer açılardan her hangi bir kişidir; üstelik her sanatçıda değilse de demografik

bir topluluk olarak sanatçılarda sıklıkla rastlanan megalomani, ben-merkezcilik, kıskançlık, yalnızlığa düşkünlük gibi, kişinin politik gruplarda erimesine pek de olanak tanımayacak olumsuz huylarla donanmış olması güçlü bir ihtimaldir!

Kitleye hitabeden şiir ve tiyatro dışında – örneğin topluluğa yüksek sesle okunan politik şiir ya da Brecht tiyatrosu benzeri politik oyunlar- bireyin yalnızlığında alımlanan, onun iç dünyasına seslenen sanat eserleri – bir resim, bir öykü, hatta sinema- kısa vadede kitlesel sonuçlar doğurabilme gücünden yoksundur! "Sanat dünyayı değiştirir" ifadesi, elbette doğruluk payı içerse de bu bağlamda hayli abartılmış bir söylemdir. Değişen hayatın ve değişen teknolojinin sanatı değiştirdiği daha gerçekçi bir gözlemdir. Öyleyse diktatör ve hempaları sanattan ne istemektedirler?

Yanıt sanatın doğasındansa, diktatörün doğası ile ilgilidir. Baskı yönetimi, buyruğundaki kitlelerin kendi kurguladığı politik ve tarihsel söylem içine hapsolmesini; kitleleri oluşturan bireylerin iç dünyalarının ise dar ve bir örnek olmasını ve öyle kalmasını ister. Yönetimini sürdürebilmesi bu koşullara bağlıdır. İç dünyaları geniş ve değişken bireylerden oluşmuş topluluklar diktatörün güttüğü süre olmayacaklardır. İşte tam da bu noktada, sanat baskıcı rejimle çatışacaktır:

Eskiler, üç türlü "bilme" var derlermiş. *Aynen* (görerek, tanık olarak) bilme; *ilmen* (okuyup öğrenerek) bilme; ve *yakinen* bilme, yani başına gelerek öğrenmek. Sanatın en büyük gücü, seslendiği kişinin zihnine, duygu dünyasına, çağrışım gücüne, anılarına ve hayal gücüne doğrudan ilettiği imgelerle, o kişiyi yaşamadığı bir hayat deneyimine

başından geçmişçesine yaklaştırabilmesidir. Özellikle roman, öykü, tiyatro ve sinema bu alanda gerçekten etkili olabilir. Sürekli bir edebiyat okurunun geniş bir iç dünyası, olgun duyguları, gelişmiş bir düşünme yetisi vardır. İyi bir edebiyat okuru soru sormasını bilen kişidir.

Sanat özellikle edebiyat, etkilediği bireyler aracılığıyla baskı yönetimlerine rastgele bir bakışla fark edilmeyen derin bir toplumsal karışıklık inşa eder. Gerçek bir yazar yüzeydeki aldatıcı cilayı kazıyıp asıl gerçeğe ulaşabilir ve işte bu nedenle özellikle edebiyat bir toplumun hem belleği, hem vicdanı hem kimliğidir. Orta öğrenimde edinilmiş tarih bilgileri unutulabilir; ama, Nazım Hikmet'in, Hasan İzzettin Dinamo'nun, Samim Kocagöz'ün, Kemal Tahir'in, Atilla İlhan'ın kaleminden Kurtuluş Savaşımızı okuyan kişi, gereksiz kimlik bunalımlarına düşmez. Abdülhak Şinasi Hisar'ın *Çamlıca'daki Eniştemiz* adlı kısa romanı, yazılışından yıllar sonra bile okurun, Abdülhamit istibdadını iliklerinde duymasına yol açar. Halide Edip'in *Sineklikbakkalı* Müslümanlığın güler yüzlü yorumuyla, softalığın, bağnazlığın, yobazlığın kesin çelişkisini beynimize çizer. Orhan Kemal'in anlattığı 1930'lar Çukurovası, aydınlanma ve sanayileşme atılımımızı borçlu olduğumuz Cumhuriyetimizin, adaletli bir toplum yolunda yürüyecek hayli mesafesi olduğunu ortaya serer. Evet, edebiyat, bir toplumun kimliği, belleği ve vicdanıdır. Edebiyat okuru bol olan toplum, baskı yönetiminin örnek istediği çuvala ne girer ne de sığar.

Bağnaz dinciliği baskı kurma aracı olarak kullanan bizdeki yönetim anlayışlarının, sanat ile başka bir gelişki yaşamaları söz konusudur. Geleneği olduklarını var sayan, ama tarihimizin büyük eserlerine de yakınlık duyamayan bu anlayışın takipçileri arasından gerçek sanatçı çıkmamakta, çıkamamaktadır. Bu verimsizliğin kanımca üç ana sebebi vardır. Bunlardan ilki toplumsal yapı ile ilgilidir diye düşünüyorum. Doğu sanatı, çok tanrılı ya da tanrısız (Budist) Uzak Doğudan Müslüman Orta Doğuya kadar, zamanında elbette büyük eserler vermiştir. Ancak, sanatsal yaratıcılık, toplumsal çelişkilere çarpa çarpa canı yanan yaratıcı bireylere yaratma özgürlüğünün tanındığı ortamlarda gelişir. Bu bağlamda değişime açık Batı kültürlerinde sanat –deyim yerindeyse- kendi kendini döler; yeni akımlar, yeni biçimler, yeni türler çıkar ortaya. Oysa, tüm Doğu kültürleri çelişkileri bastırarak susturmayı hedeflemiş; bu

* Prof. Dr. Nusret H. Fişek'i Anma Etkinliklerinde yaptığı konuşma (3 Kasım 2013)

** Prof. Dr. Yazar

sinme haline de *uyum ve saygı* adını vermiştir. Sanat, uyum arayışıdır, dedik. Uyumsuzlukların varlığı kabul edilebilirdir ki, uyum arayışı başlayabilirdi. Uyumsuzlukların, baskı ya da toplumsal beyin yıkama yöntemleriyle görünmez kılındığı ortamlarda, kim neyi arayabilir? Böylece yüzyıllar birbiri peşi sıra yuvarlanırken Doğu sanatı, usta çırac ilişkisinin kaçınılmaz yinlemeciliğine düşüp özgünlükten uzaklaşmıştır. İşte o nedenledir ki, Doğu sanatının çıkmasını gören Cumhuriyet, sanatımıza batılı bir aş yapma gereğini duymuş ve bu aş sayesinde Türk sanatı bugünkü düzeyine ulaşmıştır.

İkinci sebep, Uzak Doğu için değil, Orta Doğu için geçerlidir ve dinin yorumlanmasıyla bağlantılıdır. Sanat, *insanla* ilgilidir. Geleneksel görsel sanatımızda, minyatürler hariç tutulursa, dini sebeplerle insan yoktur. Portre ve heykel Orta Doğulu Müslüman halklarının tümüne

yabancısıdır. Kuşkusuz ulu bir söz söyleme hazinesi olan Divan Şiirimizde, insana ait duygular elbette vardır ama, tüm kişilik yapısıyla bir insanın incelenip anlatılması diye bir olay yoktur. İnsana bu uzak duruş, geleneğimizdeki söz sanatlarını da görsel sanatları da süslemeciliğe itmiştir. Süslemeciliğin yüce örnekleri tarihte verilmiştir; ama bugünün dünyasını gerek ifadelendirmekte, gerek günümüz insanına seslenmekte süslemecilik yetersiz kalmaktadır. Ayrıca eski zaman ustalarının alçakgönüllü sabrı günümüzün hırslı insanlarında var mıdır?

Üçüncü sebep, inanmanın yapısıyla ilgilidir. Bireyin yüreğindeki inanç, tek başına yaratıcı etkinliğe engel değildir; hatta bazen destektir. Dünya sanat tarihi, tanırtınamaz olanlar kadar, imanlı büyük yaratıcılar da görmüştür. Bizim kültürümüzdeki Alevi semahları ve Mevlevi müziği dinin yaratıcılığa olumlu

katkısının örnekleridir. Ancak bağnaz inancın bireyin aklını ve duygularını adeta tutuklayan cenderesi, yaratıcı soluğa izin vermez. Bu cenderede soluk alamayan ama durumunu da teşhis edemeyen ya da etmek istemeyen bağnaz yönetici, doğal ki, sanattan ve sanatçıdan hepten nefret edecektir. Türkiye'nin bütün yaratıcı sanatçıları kahredilse de, dinci yobazlığın kıracağına sanat yeşermeyecek ama belki bu kesime kendi yetersizliğini anımsatacak örnekler artık bulunmayacaktır.

Dini duyguların katıldığı bir sanat yaratmayı arzulayanların önündeki tek yol, *Sineklibakkal* romanında Halide Edip'in dile getirmekten kaçındığı kapışmanın yaşanmasıdır; elbette kazanan tarafın sevgi ve hoşgörü ikliminde inananlar olmasa, imanlı büyük yaratıcılar da görmüştür. Bizim kültürümüzdeki Alevi semahları ve Mevlevi müziği dinin yaratıcılığa olumlu

Değil ise, o zaman bütün arzular ve zulümler sonuçsuz kalacaktır. Kırac arazide gül fidanı kendiliğinden bitmeyecek, ama akılları ve duyguları özgür olan ve insan denen varlığın iç yüzüne bakmaktan korkmayan kişiler, son nefeslerine kadar yaratmaya devam edeceklerdir.

Devrim İçin Eğitim...

Taner AKPINAR*

Türkiye'deki eğitim sistemi, tarihsel olarak, üç farklı kesimin ilgi odağındadır. Eğitimi ilgi odağına alan her kesim, eğitime kendi bakış açısıyla biçim vermeye çalışmakta ve böyle olduğu için de diğerleriyle çatışmaya girmektedir. Ancak ittifakların görüldüğü de olmaktadır. Biraz sonra sözünü edeceğimiz ilk iki kesim arasında böylesi bir ittifak olduğu gözlenmektedir. Bu çatışmanın, ikiye-bir olarak gittikçe şiddetlendiği bir dönemi yaşamaktayız. Eğitim sistemini ilgi odağına alan kesimlerden biri, iktidar cephesidir. İktidarın eğitim sistemine ilgisi, kendilerinin de açıkça belirttiği gibi, muhafazakar bir toplum yaratmak amacı, hevesi ve de hırsı ile, eğitim sistemine yönelik planlı ve sistematik müdahalelerini içermektedir. Bu müdahalelerin neler olduğu, kamuoyunun çok iyi bildiği bir konu olduğundan burada yeniden tekrarlamak gereksizdir.

Eğitime ilgi gösteren ikinci bir kesim ise, uluslararası kuruluşlar kanalıyla etki eden dış kesimlerdir. Bu ilginin içeriği ise biraz başkadır. Örneğin, OECD, yayınladığı raporlarla, Türkiye'deki öğrencilerin matematik, fen bilimleri ve okuma konusundaki performanslarının birçok başka ülkedeki öğrencilere göre son derece düşük olduğunu ortaya koymaktadır (OECD, 2014). OECD'ye göre, Türkiye'de farklı toplumsal kesimler arasındaki gelir düzeyi uçurumu, eğitim düzeyinin düşüklüğünden kaynaklı bir sorundur (OECD, 2015: 299). Yapısal faktörleri hiçe sayan bu yaklaşım, eğitimin iyileştirilmesiyle gelir eşitsizliğinin de iyileştirileceği inancına yaslanmaktadır. Türkiye'deki gelir uçurumundan yakınan OECD, bu konuda eğitim reformları yanında, emek maliyetlerinin düşürülerek, rekabetin önünün açılmasını da salık vermektedir (OECD, 2015: 299). Gelir uçurumunun emek maliyetlerinin düşürülmesi ile giderilebileceğini ileri sürerek aklımızla alay edilmektedir.

Eğitimle ilgili odağından düşürmeyen bir diğer kesim de, eğitim sisteminin elden gitmesine gönlü elvermeyenlerdir. Bu ilginin içeriğinde ise, biri eğitim sistemini muhafazakar toplum tahayyüllerinin (düşlerinin) ve diğeri de piyasacı anlayışın aracı konumuna indirgeyen diğer iki kesimden gelen bağnaz tehditlere karşı gösterilen direniş bulunmaktadır. Saldırıların ve direnişin gittikçe şiddetlendiği bir durumda, OECD gibi kuruluşların konuya ilgisinin, içerideki toplumsal direnişe "dışsal destek gücü" (Yüzak, 2015)

1968 Devrimci Eğitim Şurası Katılımcıları
www.academia.edu/1682170/DEVRC%C4%B0MC% (Mehmet Akif Akalın Web sitesi)

olduğu türünden yorumlara bir uyarıda bulunmak durumundayız. Çünkü, OECD, Türkiye'de yürürlüğe giren Ulusal İstihdam Stratejisi'nin, eğitim ve diğer konularda kapsayıcı bir girişim olmasına karşın, siyasal birtakım engellerle karşı karşıya kaldığını ve bu nedenle başarısının engellendiğini iddia etmektedir(!). OECD, bu iddiasıyla, dışarıdan destek olmak şöyle dursun, içerideki toplumsal muhalefete açıkça cephe almaktadır.

Eğitime karşı yükselen toplumsal muhalefet, gücünü ve direncini dışarıdan değil, tarihsel köklerinden almaktadır. Türkiye'de, Milli Eğitim Şuraları erken cumhuriyet döneminden beri süregelen bir gelenektir. Milli Eğitim Bakanı Reşit Galip'in çabasıyla, 1933 yılında çıkarılan bir kanunla, üç yılda bir Milli Eğitim Şurası toplanması yasal olarak zorunlu tutulmuştur.⁽¹⁾ Bu yasal zorunluluğa tam olarak uyulmamış olsa da, Milli Eğitim Şurası ağır aksak yoluna devam etmiş, ancak, eğitim sistemi istenilen niteliksel düzeye getirilememiştir. Zaten, bu gelenek tarihsel köklerinden kopmuş ve başka doğrultularda yoluna devam etmektedir.

Eğitim sisteminin niteliği, daha doğrusu niteliksizliği, 1960'ların ortalarında toplumsal muhalefeti harekete geçirmiştir. Eğitim sisteminin içinde bulunduğu durumdan rahatsız olan kesimler ilk iş olarak, 1965 yılında, Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS)'nü kurarak örgütlenmiş-

lerdir. TÖS çatısı altında bir araya gelenler, bu örgütü kendi mesleki çıkarlarını sağlama almanın aracı değil, toplumsal muhalefeti örgütlemenin bir adresi yapma çabasına girişmişlerdir. 1968 yılında düzenledikleri Devrimci Eğitim Şurası bu çabanın ürünüdür.

TÖS, henüz üç yıllık bir kuruluş iken, mesleğin ve ülkenin temel sorunları üzerinde düşünme ve birtakım çözüm yolları arayıp bulma görevi ile karşı karşıya kalmıştır. Henüz emekleme döneminde olan bir kuruluşun bu dönemdeki çalışmalarından tam başarı beklemek erken olur. Hatta gereği kadar gelişmemiş olan TÖS'ün Şura toplama gibi işlere dalması eleştirilebilir de. Ama karşı karşıya bulunduğumuz sorunlar çok zorlayıcı olduğundan, işe girişmek gereği ağır basıyor. (...) Bakanlık, Şura toplama işini temelli ihmal etmiştir. (...) Yaşadığımız yıllar, eğitim sorunlarının iyice arttığı, ilkokuldan en yüksek okula kadar öğrencilerin, öğretmen ve yöneticilerin, çocuk ana babalarının iyice bunaldığı yıllardır (TÖS, 1969: 5).

Devrimci Eğitim Şurası'nı düzenleyenler, toplumsal muhalefetin bu Şura ile birlikte değil, daha önceden ve kendiliğinden harekete geçtiğine dikkat çekmektedir. Haziran 1968'den beri yükseköğretimde hatta bundan da önce ortaöğretimde boykotlar düzenlenmiştir. Toplumsal muhalefetin bu kendiliğinden harekete geçişini tetikleyen etmen, yalnızca eğitim sistemindeki sorunlar değil, bir bütün olarak siyasal ve ekonomik huzursuzluklardır (TÖS, 1969: 5).

* Yrd.Doç.Dr. Akdeniz Üniversitesi İİBF Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Öğretim Üyesi ve Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü

(1) 2287 sayılı Maarif Vekaleti Merkez Teşkilatı ve Vazifeleri Hakkında Kanun (Kabul tarihi: 10.6.1933, Resmi Gazete Tarih ve Sayı: 22.6.1933 / 2434).

Eğitim sisteminin özgül sorunları ise, eğitimin, dünya egemenlerinin baskısı (emperyal tahakküm) altında olması, toplumun gereksinimlerine yanıt verecek planlamadan uzak olması, fırsat eşitliği olmaması vb olarak ortaya konmuştur (TÖS, 1969: 6).

Yükselen toplumsal tepkiyi Devrimci Eğitim Şurası zemininde bir araya getirme çabası, "devrim için eğitim" ilkesinden hareketle, özlenen toplumsal düzenin inşasında dönüştürücü gücün eğitim ve aydınlar olabileceği inancına dayanmaktadır. Fakir Baykurt'un, TÖS Genel Başkanı sıfatıyla, Devrimci Eğitim Şurası'nın kapanış konuşmasında söylediklerine kulak verelim:

Türkiye Öğretmenler Sendikası
Genel Başkanı Fakir Baykurt
(15 Haziran 1929 - 11 Ekim 1999)

Devrimi ve her şeyi halk yapar diye beklemek doğru bir tutum olmaz bugün. Elbet halk yapar, halkın gücü yapar. Fakat ne zaman, nasıl? % 50'den çoğu henüz okuma ve yazma bile bilmeyen ve devrimci yönde bilinçlenmemiş bir halk, hakkını hukukunu nasıl bilir de devrimi yapar? Vaktiyle o halkın göğüslerinden beslenmiş olan aydınların, öğretmenlerin bugün ona öncülük etmesi, onu uyandırması ve bilinçlendirmesi gerekir. Halkımız buna muhtaçtır, aydınlar da mecburdur (TÖS, 1969: 504).

Devrimci Eğitim Şurası beş gün sürmüş ve kültürden, beden eğitimine, din eğitiminden teknolojiye kadar, eğitime dair neredeyse ele alınmayan konu kalmamıştır. Bunlar arasında, din eğitimi konusunda sunulan bildiri (Yavuz, 1969) üzerine uzun tartışmalar olmuş ve son sözü Fakir Baykurt alarak, Devrimci Eğitim Şurası'nın dine bakışını son derece berrak bir şekilde ortaya koymuştur.

Devrimci, herkesten çok gerçekçi olmak zorundadır. (...) Biz din ile dinin

<http://haber.sol.org.tr/soldakiler/devrimci-egitim-surasi-toplandi-haberi-53802>

politika ve ticaretle istismar edilmesini birbirinden ayırıp gericinin tanımını doğru yapmak zorundayız. Dindar insan, çalışan insan, namaz kılan insan "gerici" değildir. Gericiler bugünkü düzenin değişmesini istemeyendir. Bizim hasmımız dinin kendisi ve gerçek dindarlar değil, düzeni bugünkü sömürü niteliği ile sürdürmek isteyenlerdir, onun değişmesine engel olanlardır (TÖS, 1969: 242).

Devrimci Eğitim Şurası, eğitimi ait olduğu tarihsel ve toplumsal bağlamı içinde ele alarak, öncelikle eğitimin verili haliyle bir hesaplasmaya girmektedir. Çünkü eğitim, verili haliyle, yerleşik düzenin sömürü ilişkilerini yeniden üreten bir parçası olarak görülmektedir. Böyle olduğu için de işçi ve köylü gibi sınıfsal kimlikler yanında ırk, din, dil ve cinsiyet temelli eşitsizlikler ve bölgelerarası eşitsizliklere de duyarsız olmakla suçlanmaktadır. Dolayısıyla, dönüştürücü güç olabilmesi için, en başta, eğitimin kendisinin dönüştürülmesi Şura'nın öncelikli hedefi olarak ortaya konmuştur.

TÖS, sorunları saptayıp, çözüme ilişkin yöntemini ve araçlarını da belirledikten sonra eyleme geçmiştir. 1969 yılında, Balıkesir ve Ankara'da yürüyüşler düzenlenmiş ve aynı yıl, İLKSEN (Türkiye İlkokul Öğretmenleri Sendikası) ile birlikte, Büyük Öğretmen Boykotu olarak bilinen eylemi gerçekleştirerek eğitim sistemi konusundaki taleplerini yüksek sesle dile getirmiştir. O dönemde Türkiye'de görev yapmakta olan toplam 156 bin öğretmenin 119 bin'i dört gün süren bu boykota katılmıştır. Boykottan sonra da yürüyüş eylemleri olmuş ama 1971 askeri darbesiyle memur sendikaları yasaklanmıştır. Sendikal çatı altında yürütülen mücadele döneminin yasakçı ortamında, 1971 yılında kurulan TÖB-DER (Türkiye Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği) çatısı altında sürdürülmüştür. 1980 askeri darbesinden sonra da TÖB-DER kapatılmıştır. Böylece, eğitim sisteminin sömürü ilişkilerinin bir parçası olarak kurgulanmasına karşı gösterilen direniş, büyük ölçüde zayıflatılmıştır.

Eğitim sisteminin egemen güç ve iktidar ilişkileri lehine yeniden düzenlenmesi 1980 sonrası dönemde artarak devam etmiştir. TÖB-DER'in kapatılmasıyla toplumsal muhalefet zayıflatılmış olsa da yok

edilememiştir. 1980'lerin sonlarına doğru "abece dergisi" ve Eğitimciler Derneği (EĞİT-DER) ve 1990 yılında kurulan Eğitim İşkolu Kamu Görevlileri Sendikası (EĞİTİM-İŞ) ile Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİT-SEN) ile direniş yeniden canlanmaya başlamıştır. 1995 yılında, bu iki sendika, EĞİTİM-SEN adıyla tek çatı altında bir araya gelerek güç birliği etmişlerdir. Sonradan yollar ayrılmıştır. Bu ayrılık karşılıklı suçlama ve ithamlarla beslenmeye devam etmektedir.

2014 yılında yapılan 19. Milli Eğitim Şurası'nda ortaya atılan görüşler, bir yandan eğitim sistemine ilişkin iktidarın zihin gerisinde bu konuda daha nelerin bulunduğunu ortaya dökerken, diğer yandan da, toplumsal muhalefetin yeniden canlanmasına etki etmiştir. Eğitim sistemini, toplumsal ilerlemenin bilgisi yerine, egemenlerin çıkar ilişkilerinin bilgisini üreten bir kuruma dönüştürmeye yönelik baskılara karşı tarihsel direniş, bütün yok etme girişimlerine rağmen kendini yeniden üretebilmektedir. Bu umut vericidir. Ancak kamplara bölünmüşlük, toplumsal muhalefeti güçsüz kılmaktadır. Bu umut kırıcıdır.

Örgütlü ve sistematik baskı karşısında güç birliği etmek gerek. Bunu yaparken de, Fakir Baykurt'un Devrimci Eğitim Şurası'nın kapanış konuşmasında söylediği şu sözleri hep hatırd tutmak gerek.

Devrimcilerin birbiriyle takışmayı bırakıp, görüş ayrılıklarını büyütmeden, ortak noktalarda birleşmeleri ve bu sosyal mücadeleyi omuz omuza yürütmeleri gerekmektedir (TÖS, 1969: 504).

Kaynaklar

OECD (The Organization for Economic Cooperation and Development), (2014), PISA 2012 Results What Students Know and Can Do -Student Performance in Mathematics, Reading and Science, Volume I, Paris: OECD, <http://www.oecd.org/pisa/keyfindings/pisa-2012-results-volume-I.pdf>

OECD (2015), Economic Policy Reforms, Going for Growth, Paris: OECD, http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/economics/economic-policy-reforms-2015_growth-2015-en#page4

TÖS (1969), Devrimci Eğitim Şurası (4-8 Eylül 1968), TÖS Yayını, Ankara.

Yavuz Fehmi (1969), "Din Eğitimi", Devrimci Eğitim Şurası (4-8 Eylül 1968), TÖS Yayını, Ankara, s. 219-237.

Yüzak Özlem (2015), OECD'nin Eğitim Reformu Çağrısı Ne Anlatıyor?, Cumhuriyet Gazetesi, 11 Şubat 2015, http://www.cumhuriyet.com.tr/kose-yazisi/e211267/OECD_nin_Egitim_Reformu_Cagrisi_Ne_Anlatiyor_.html

YETERLİ GÜVENLİK ÖNLEMİ ALINMAYAN YÜKÜN ALTINA GİRME

Mustafa TAŞYÜREK*

(mustafatasyurek@fisek.org.tr)

**Ben ne yaptım
benden önce gelen devlerin
omuzlarında oturarak yaptım.**

Isaac Newton

İş kazası

5510 Sayılı Kanunun 4-1/a maddesi kapsamındaki "iş kazası geçiren" sigortalıların sayısı 2013 yılında 191.389. Bu iş kazalarının 91.374'ü kaza günü (çalışır), 100.042'si de kaza günü (iş göremez) durumuna düşülen iş kazalarıdır. Sürekli iş göremezlik durumuna girenlerin sayısı 1.617. İş kazası/Meslek hastalığından dolayı ölenlerin sayısı ise; 1.360'dır.

Birleşik Krallık'ta (İngiltere) iş kazası

(Çalışan sayısı hemen hemen Türkiye ile aynı olan) Birleşik Krallığın (İngiltere) 2013/14 Sağlık ve Güvenlik İstatistiklerine göre, (bu ülkede); iş'de 629.000 yaralanmalı kaza olmuştur. İşyerlerinde, işyeri çalışanları ve altışveren / taşeronların geçirdiği iş kazası sayısı ise 78.000'dir. 133 işçi'de işyerinde iş kazası sonucu **öl(dürül)dü** (ölüm oranı 100.000'de 0,44) ⁽¹⁾.

Türkiye'de ölümlerle sonuçlanan iş kazasının Birleşik Krallıktan (İngiltere) 10 kat daha fazla olduğu görülmektedir.

Neden ülkemizde daha fazla (iş) kaza(sı) oluyor ?

Prof.Dr. Doğan Kuban'ın 23 Ocak 2015 tarihli Cumhuriyet gazetesindeki "Dünyadan kendinizi soyutlayamazsınız! " başlıklı makalesinde; "**Her şey her şey'e bağlıdır**" diyor ⁽²⁾.

Buldum, buldum ! ("eureka")

Bizim coğrafyada yaşamış olan **Arşimet (M.Ö. 287 yılında Sicilya'da dünyaya geldi MÖ 212 Siracusa'da öldürüldü)**, söylediğine göre, bir gün **Kral II Hieron'un (işveren!)** yaptırmış olduğu altın tacın içine kuyumcunun gümüş karıştırdığından kuşkulandığı ve bu **sorunun çözümünü Arşimet'e**

(çalışan) **havale etmiş**. Bir hayli düşünmüş olmasına rağmen sorunu bir türlü çözemeyen Archimet, yıkanmak için bir hamama gittiğinde, hamam havuzunun içindeyken ağırlığının azaldığını hissetmiş ve "**Buldum, buldum**" (eureka) diyerek hamamdan (**çırıl çıplak dışarı**) fırlamış. Acaba Archimedes'in bulduğu neydi? Su içine daldırılan bir cisim taşıdığı suyun ağırlığı kadar ağırlığından kaybediyordu (**sıvıların dengesi kanununu**) ve taç için verilen altının taşıdığı su ile tacın taşıdığı su mukayese edilerek sorun **çözülebilir**di (**ve çözdü**) ^(3,4).

Arşimet böylece kendisine havale edilen **sorunun çözümünü bulmuş**. Ayrıca Arşimet'in mekanik alanında yapmış olduğu buluşlar arasında bileşik makaralar, sonsuz vidalar, hidrolik vidalar, Roma gemilerini kavrıyıp havaya kaldıran ve suya bırakan **vinçler** ve yakan aynalarda vardır ⁽⁴⁾.

(Bugün de) gerek dünyada gerekse ülkemizde son yıllarda sayısı hızla artan Hidroelektrik Santralleri gibi tesislerle **suyun gücünden** yaygın bir şekilde yararlanılmaktadır.

Hidroelektrik santrali, barajda biriken su Yerçekimi Potansiyel Enerjisi içermektedir. Su, belli bir yükseklikten düşerken, enerjinin dönüşümü prensibine göre Yerçekimi Potansiyel Enerjisi önce kinetik enerji (mekanik enerji) ye daha sonra da Türbin çarkına bağlı generatör motorunun dönmesi vasıtasıyla Potansiyel elektrik Enerjisi ne dönüşür ⁽⁵⁾.

Hidroelektrik Santralleri (HES) ; su tutma yapısı, su alma yapısı, iletim kanal, cebri (basınçlı) borular, salyangoz, türbin, jeneratör, transformatörler, şalt alanı ve diğer teçhizat'dan oluşur. Düzenli aralıklarla bakım ve onarım gereksinimi doğar. Santralin tonlarca ağırlığındaki bir mekanizmasının, altına kolayca girilip işlem/bakım onarım yapılabilecek bir yüksekliğe kaldırılması gerekir. Bunun için yaygın olarak kullanılan araçlardan biri de "**kriko**"dur (Fransız mimar Villard de Honnecourt, 1250 yılında yaptığı bazı çizimlerde, krikonun o dönemde kullanıldığına ilişkin ipuçları var !) ⁽⁶⁾.

Resim 1 : Kriko ile kaldırılan tonlarca ağırlığında HES mekanizması

Resim 2 : Kriko ile kaldırılan tonlarca ağırlığında HES mekanizmasının altında çalışanlar

Bu çalışma güvenli mi? Deprem gibi olası bir sarsıntı durumunda tonlarca ağırlık çalışanların üzerine düşer mi? Bu konudaki -ülke- deneyimimiz - ne durumda?

Bu konuda şimdilik basına yansıyan bir kaza haber yok. Peki kaza olmaz mı?

Kriko, ya da krikolar ile kaldırılan bir ağırlığın, aracın, sistemin altına girilerek çalışmak güvenli midir?

Kaldırma tesisi ve donanımları (ekipmanları) eğer güvenli kullanılmaz veya kötü muhafaza edilirler ve zamanında bakımları yapılmazsa kazalara neden olabilirler. **Krikolar** veya kriko standları uygun/doğru olmayan pozisyonlarda kullanıldığında makinaların, tesisatın veya araçların düşmesine / yuvarlanmasına neden olabilir. Özellikle takozlanmadıklarında en önemli sakıncaları ölümcül kazalara neden olmasıdır. Yaygın bir şekilde bir aracın arızası, onarımı, düzenli kontrol ve bakımı için (vb.) altına girilir, bu genel durum potansiyel olarak ölümcül ağırlıkların altında çalışmayı gerektirir ⁽⁷⁾.

Ne yazık ki, yapılan çalışmaların (bu durumunda) tehlikeleri ve önlemleri çok iyi bilinse de, iki dakika düşünüp gerekli önlemler alınmadığından ciddi ve ölümcül kazalar her yıl olur ⁽⁷⁾.

* Kim. Müh., İş Sağlığı+İşletme Yönetimi Bilim Uzmanı Çalışma Bakanlığı Eski İş Güvenliği Müfettişi (1978-1985)

İş Güvenliği Uzmanı (A Sınıfı Sertifikalı)

Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Denetim Kurulu Üyesi

Kırda, köyde, yolda, şehirde, atölyede, servislerde, işyerinde, santralde, hemen hemen her yerde kullanılan motorlu araçla bulunan krikoların güvenli kullanılması biliniyor mu? Sadece son dört yılda Türkiye’de olan bazı trajik olaylara söyle bir bakarak bu soruyu yanıtlayalım.

Trajik kriko kazaları mı yoksa delilik mi?

Olay 1 : 03 Eylül 2011 - Oto tamircisi, krikonun kayması sonucu tamir ettiği kamyonetin altında kalarak can verdi.

Resim 3 : Kriko ve tamircinin sonu

Kırıkkale’nin Yahşihan İlçesi’nde oto bakım ve tamirciliği yapan 61 yaşındaki Hacı Ali Olpak, krikonun kayması sonucu tamir ettiği kamyonetin altında kalarak can verdi.

Uzun süre kamyonetin altında kanlar içinde kalan Olpak’ı işyerinin önünden geçen bir dilenci gördü ve çevredekilere haber verdi ^(8,9).

Olay 2: 04 Ocak 2012 - Tamire çalıştığı kamyonun damperi altında can verdi

Resim 4: Tamircinin (RŞ) sıkıştığı damperi

Manisa’nın Soma İlçesi’nde Oto-Elektrik’in sahibi Ramazan Şahin (49), kamyonadaki arızayı gidermek için damperini kaldırdı. Şahin’in altına takoz koymadığı ileri sürülen damper, hidrolisinin

boşalması üzerine aniden kapandı (ve RŞ yaşamını yitirdi) ^(10,11,12).

Resim 5: Dampere sıkışan tamirci RŞ

Olay 3: 26 Haziran 2012 - Şanlıurfa’da bir traktörün ön lastiğini tamir eden işçi, traktörün altında kalması sonucu yaralandı

Resim 6: Traktörün altındaki krikonun kayması

Lastikçi Dükkanında işçi olarak çalışan Ali A., bir traktörün ön lastiğini tamir ettiği sırada krikonun kayması sonucu traktörün altında kaldı ⁽¹³⁾.

Olay 4: 10 Ekim 2012 - Saray ilçesinde krikonun kayması sonucu otobüsün altında kalan servis sürücüsü öldü

Tekirdağ - Saray ilçesinde Büyükyoncalı beldesinde servisçilik yapan **Celil Mutlu (69)**, evinin önünde çamura saplanan otobüsünü kurtarmak için **aracı krikoyla kaldırdı**. Çamura saplanan arka lastikle uğraştığı sırada **krikonun kayması** sonucu aracın altında kalan Mutlu, olay yerinde hayatını kaybetti ⁽¹⁴⁾.

Olay 5: 27 Ocak 2012 - Kriko canından etti!

Muğla’nın Bodrum ilçesine bağlı Yalıkavak beldesinde bulunan sanayi sitesinde oto tamir dükkanı bulunan 52 yaşındaki Mehmet Akay tamiri için bırakılan otomobili kriko ile kaldırarak otomobilin altına yattı. Otomobili tamir

Resim 7: Yalıkavak - Kazanın yaşandığı tamirhane

etmeye başlayan Akay birden **krikonun havasının boşalması** ile birlikte tonlarca ağırlıktaki otomobilin altında kalarak ezildi ^(15,16).

Olay 6: 13 Nisan 2013 - Kriko düşünce nefesi kesildi

Resim 8: Lastik değiştirmek isteyen muhasebeci

Çorum’un Osmancık İlçesi’nde, arıza yapan otomobilini tamir etmek isterken altında kalan muhasebeci 58 yaşındaki Abdullah Kır öldü. Kır’ın otomobilini tamir için kriko ile kaldırıp altına girdiği ve **krikonun düşmesi** sonucu ezilerek nefessiz kaldığı belirtildi ^(17,18).

Olay 7: 12 Mayıs 2013 - Ziyamet’te akıl almaz bir iş kazası

Resim 9: Forkliftin çatılının altında kalan forklift operatörü

KKTC’de, Yeşilköy-Ziyamet arasında bulunan ancak Ziyamet topraklarında olan işyerinde çalışan Mehmet Alioğulları (55), malzeme deposundan forkliftle çimento yüklü paletleri dışarı taşıırken, bir ipin takıldığını görerek araçtan indi, İpi palet ile forklift arasında

dan kurtarmaya çalıştığı sırada ise ip koptu ve forkliftin önündeki demir çatal Mehmetlioğulları'nın üzerine düştü ve hayatını kaybetti (19,20).

Olay 8: 25 Temmuz 2013 - Alanya'da akıl almaz kaza

Resim 10 : Krikonun kayması sonucu kaportaya sıkışan işçi

Resim 11: Krikonun kayması sonucu kaportaya sıkışan işçi

Alanya'nın Bucak köyünde İbrahim Çelik, otomobilinin patlayan lastiğini değiştirmek istedi. Lastiği söktüğü sırada **krikonun kayması** sonucu Çelik, otomobilin altında kaldı (21,22,23,24).

Olay 9: 19 Ağustos 2013 - Tamir için kriko ile kaldırdığı aracın altında kalarak hayatını kaybetti

Kütahya'nın Karsak Köyü'nde ikamet eden Ahmet Duran (35), minibüsünün lastiğini tamir etmek amacıyla aracını krikoyla kaldırıp altına yattı. Bu esnada krikonun kayması sonucu aracın altında kalan Duran, olay yerinde öldü (25,26).

Olay 10 : 15 Mayıs 2014 - Kriko kaydı otobüsün altında kaldı Lastiğini değiştirdiği sırada otobüsün altında kalan tamirci hayatını kaybetti.

Osmaniye'nin Kadirli ilçesinde lastik tamirciliği yapan Zübeyir Dıraz (57), bir firmaya ait otobüsün ön tekerleğini değiştirmek için kriko yardımıyla teker-

Resim 12: Lastik tamircisi ZD'nin kaza geçirdiği yer

leğin bulunduğu yerden otobüsü kaldırdı. Zübeyir Dıraz daha sonra tekerleği değiştirmek için otobüsün altına girdi. Henüz belirlenemeyen sebeple **krikodan boşanan otobüs** o esnada lastik değiştirmeye çalışan Dıraz'ın üzerine düştü (27,28,29).

Olay 11: 17 Ocak 2015 - Kocaeli'nde otobüsün altında kalan tamirci öldü

Resim 13: Gebze'de SÖ'nün iş kazası geçirdiği yer

Kocaeli'nin Gebze ilçesinde krikonun kayması sonucu onarımını yaptığı otobüsün altında kalan tamirci Saffet Özer (55), hayatını kaybetti (30,31).

Resim 13: Gebze'de SÖ'nün iş kazası geçirdiği yer

Hasköy Sanayi Sitesi ile Küçük Sanayi Sitesi'nin kesiştiği noktada aracına bakım yaptığı sırada otobüsün kayması sonucu aracın altında kalarak feci şekilde yaşamını yitirdi. Çevredeki esnafların anlattıklarına göre; otobüse **kriko vuran Saffet Özer'in krikonun boşalması sonucu otobüsün üzerine düşmesi sonucu yaşamını yitirdi** (32).

Olay 12 : 18 Ocak 2015 - Tamirhanede TIR dorsesi kapağının altında kalan işçi öldü⁽³³⁾

Resim 14: Dorse kapağının altına sıkışan işçi Erol İrç

Adapazarı'nda tamirhanede çalışan 48 yaşındaki Erol İr, TIR kapağının tamir sırasında (dorsenin yaklaşık bir ton ağırlığındaki kapağı'nın) düşmesi sonucu ezilerek (iki büküm) ölürken Niyazi A. adlı işçi yaralandı (33,34).

Resim 15: Kapağın altında Erol İr'in iki büküm olan cansız bedeni (34)

Bu olaylar nasıl oldu?

Hemen hemen hepsinin ortak yönü tek bir kriko kullanılması ve aracın ufak bir sarsıntısı sonucu krikonun devrilmesi nedeniyle çalışanları ya da tamir etmeye kalkışanların araçların altında kalmasıdır.

Şekil 1 : Sadece kriko ile araç kaldırma (35)

İş Güvenliği mevzuatı ne diyor?

11 Ocak 1975 tarih ve 14765 sayılı RG'de yayınlanarak yürürlüğe giren (ve 25 Temmuz 2014 tarih ve 29069 sayılı RG' ile de yürürlükten kaldırılan) İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği (İSG) Tüzüğü'ne göre (Madde 365); Krikolar, yük kaldırılırken yere sağlam bir şekilde ve dik olarak konulacak ve yükler istenilen yükseklığe kaldırıldıktan sonra, **krikolar dayanıklı ve uygun takozlarla beslenmedikçe bu yüklerin altında veya üstünde çalışılmayacak** ve yüklerin kriko ile indirilmesinde gerekli tedbirler alınacaktır.

Resim 16: Altına girilecek ağırlığın en az 5-6 noktadan dengeli detek üzerine oturtulması

Yeni mevzuat ne diyor?

Yürürlükten kaldırılan İSİG Tüzüğündeki gibi net bir hüküm yoksa da;

25 Nisan 2013 tarih ve 28628 sayılı RG yayınlanan “İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği”nde;

“Yük kaldırmak için tasarlanmış sey-yar veya sökölüp-takılabilir iş ekipmanlarının zemin özellikleri de dikkate alınarak öngörülen bütün kullanım şartlarında sağlam ve kararlı bir şekilde kullanılması sağlanır

Teknik zorunluluk olmadıkça kaldırılan yükün altında insan bulunmaması için gerekli tedbir alınır. **Çalışanların bulunabileceği korunmasız çalışma yerlerinin** üzerinden yük geçirilmez. Bunun mümkün olmadığı hallerde **uygun çalışma yöntemleri belirlenir ve uygulanır.**

Kaldırma aksesuarları bozulmamacak veya hasar görmeyecek şekilde muhafaza edilir

Kaldırma ve iletmek ekipmanlarının periyodik kontrolleri, makine mühendisleri ve makine teknikeri veya yüksek teknikerleri tarafından (en geç yılda bir) yapılır.” denilerek genel bir önleyici hüküm getirilmiştir.

Kriko Standları Nasıl Kullanılır?

Kriko standları olarak bilinen genel metal aletler, araçlar altında çalışmak isteyenler için kritik güvenlik öğeleridir. Kriko standları ile araçların güvenli kaldırılması ile istenen işler tamamlanırken, olası bir hata trajik felaketlerle sonuçlanabilir. Bazı basit adımlar izlenirse, kriko ve kriko standları kullanan insanların potansiyel felaketleri önlenabilir.

Şekil 2: Aracın zemini düz olmalı

1. **Bir düz çalışma alanını bulun(malı).** Bir yokuşta veya diğer düzensiz yüzey üzerinde bir aracı kaldırmak son derece güvenli bir durumdur. Çalışma alanının zeminin düz ve aracın altında kalan alanın doğru döşenmiş ve sıkıca desteklenmiş olduğundan emin olun(malı),
2. Aracın (üretici tarafından verilen kullanma) kılavuzuna başvurun. Bir araç için hazırlanmış kullanım kılavuzunda, genellikle yerden aracınızı yükseltmek için güvenli uygulamalar hakkında bilgi vardır.
3. Aracın boş ağırlığını (el kitabından yararlanarak) bulun ve krikoları doğru/belirtilen yerlere yerleştirin.

Şekil 3: El freni çekilmeli

Resim 17: Araçların lastikleri ön ve arkaya takozlanmalı

4. Aracın park frenini çekin. Bu durum kriko ile desteklenirken aracın kaymasını önler. Buna ek olarak, arabanın ileri ya da geri hareketini önlemek için, tekerleklerin her iki tarafına (ön ve arkaya) takozlar konulmalıdır. İleri veya geri hareket, araba sarsıntısı gibi nedenlerle krikonun düşmesi/devrilmesi olayı yaşanabilir. Sonuçta da yaralanma ya da ölümlerle sonuçlanabilen kaza(lar) olabilir.

Resim 18: Araç kaldırmak için gerekli olan kriko ve kriko standı

İş için kullanılacak araçlar - sağlam bir zemin, kriko ve kriko standlarıdır. Bu araçları akıllıca ve araç kütlesine göre seçin. Aracın altına krikoyu koymak, düzgün yerleştirmek ve yeterli yüksekliğe kaldırmak için planınızı yapın ve uygulayın, aracı yavaş yavaş kaldıracağınız gibi düzgün yerleştirilen kriko standları üzerine yavaş yavaş indirin.

Şekil 4: Kriko standları

5. Arabayı kaldırmak için bir zemin krikosu kullanın. Birçok araba fabrikasından standart kriko (bir makas krikosu gibi) ile birlikte gelir. Bunlar sadece acil durumlarda lastik değişimi içindir (standart kullanım için değildir). Düzenli işler için (ör: tamirhanelerde), bir zemin krikosu, hidrolik kriko arabası gibi (tüm araçları etkin bir şekilde kaldıracak) genel bir kriko kullanılabilir. Sadece beton gibi sağlam, düz bir yüzey üzerinde kriko kullanın. Krikoyu asla toprak, ıslak zemin, ya da sıcak asfalt üzerinde kullanmayın. Bu durum, kriko standlarının arabanın ağırlığı ile toprağa gömülmesi, kayması, ve düşmesine neden olabilir.

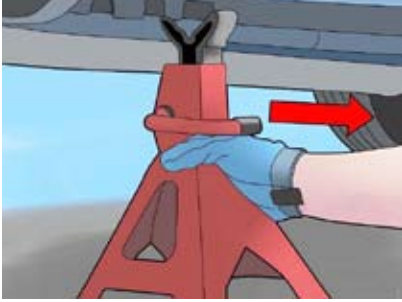

Şekil 5: Kriko standları. Aracın belirlenen kaldırma noktasına yerleştir.

Resim 19: Kriko ile kaldırılan araç kriko standları üzerine oturtulması

6. Kriko standını araç şasisinin sağ-
lam, kullanma klavuzunda belirtilen
(kaldırma için özel hazırlanmış)
yapısal parçasının altında takın.
Krikonun selesinin tam olarak
oturduğundan emin olun. Genelli-
ke araçlarda, krikoların konacağı
tekerlere yakın bir yerde küçük bir
çıkıntı olur.

Şekil 6: Kriko ile araç az kaldırılarak, altına girmeden kriko standları çıkartılması

7. İlk krikoyu çıkarın ve aracın diğer
tarafında bu işlemi tekrarlayın.
böylece uzmanlar aynı boydaki en
az iki kriko standları kullanmanızı
öneriyor. Bu durumda araç her iki
tarafa eşit şekilde desteklenmiş
olur.

Şekil 7: Çift stand kullanılması

Resim 20 : Kriko ve kriko standlarının kullanılması ⁽³⁶⁾

Kriko standlarını test esin. Kriko
standları yerli yerinde olduğunda, krikonun
hareket etmediğini ve sallanmadığını
görmek için iki elinizle aracı itin. Eğer
bir salanma veya hareket gözlenirse,
bu durum ortadan kalkana kadar ayar-
lamaları yapın ⁽³⁶⁾.

8. **Yedek güvenlik nesneleri ek-
leyin.** Kriko standları ve tekerlek
takozları iyi denge sağlamak için
olsa da, çalışma yerinde ilave gü-

venlik önlemleri almak gerekir. Ye-
dek ya da arızalı lastiği altına koy-
mak, aracın ağırlığına dayabilecek
uygun taskozlar koymak gibi ⁽³⁷⁾.

Not: "Hidrolik Sistemler Hakkında
Bilinmesi Gerekenler" için; Çalışma
Ortamı (dergisinin) (Mayıs – Haziran
2006) Acil Müdahale Ekipleri ve "Hidro-
lik Ekipmanlarla Güvenli Çalışma" 86.
Sayısına bakabilirsiniz ⁽³⁸⁾.

Resim 21 : Bir
TIR kupası için
destek

Resim 22: Dorse'nin krikolanması

Sonuç ve öneriler

İşyerlerinde bir görev gerçekleştiril-
meden önce (o görev/iş ile ilgili) güvenli
çalışma prosedürleri oluşturulmalı ve
güvenli çalışma prosedürleri takip edil-
melidir.

Tehlikeli yüklerin/araçların/ekip-
manların altına girecek olan çalışanlar,
kullanılacak ekipman ve donanımları
seçenler "tehlikenin farkında olmaları"
için eğitilmelidir ⁽⁴⁰⁾.

İşe başlamadan önce "iki dakika
düşün", olası tehlikeler ve bunların risk-
lerini belirlenmeli, olası riskleri kabu-
ledilebilir düzeye indirecek önlemleri
alınmalı, ya da bu önlemler alıncaya
kadar işe başlanılmamalı.

Yaygın bir hikayeye göre Arşimet'in
Romalı askerler tarafından öldürülme-
den, son sözünün "**Şekillerimi bozma-
yın!**" olduğu anlatılır. Bir sorunu çözmek
için **düşünmenin, okumanın** önemini
vurgulamak için. Yukarıda özetlenen
haberler okunmalı ve dersler çıkarıl-
malıdır ⁽⁴⁾.

Yeterli güvenlik önlemi alınmayan
yükün altına asla girilmemelidir.

Şekil 8: Krikonun güvenli kullanılması örneği

Krikolar dayanıklı ve uygun takoz-
larla beslenmedikçe bu yüklerin altında
veya üstünde çalışılmamalı ⁽³⁵⁾,

Bakım ve onarım işi yalnız yapıl-
mamalı.

İşçi Sağlığı ve Güvenliği Tüzüğü
–güncellenerek- Yönetmelik şeklinde
mutlaka yayınlanmalıdır.

Kriko'nun güvenli kullanımı konu-
sunda yazılı ve görsel basında (kamu
spotları gibi) bilinçlendirme eğitimleri
verilmelidir.

Kaynaklar

1. <http://www.hse.gov.uk/statistics/overall/hssh1314.pdf>
2. http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/bilim-teknik/194681/Dunyadan_kendinizi_soyutlayamazsiniz_.html
3. <http://www.bilgiustam.com/arsimet-archimedes-kimdir/>
4. <http://tr.wikipedia.org/wiki/Ar%C5%9Fimet>
5. http://tr.wikipedia.org/wiki/Hidroelektrik_santrali
6. <http://www.ilkimbuldu.com/krikoyu-kim-buldu/>
7. <http://www.hse.gov.uk/mvr/mechanical-repair/under-vehicles.html>
8. <http://www.haberler.com/tamir-ettigi-kamyonet-sonu-oldu-2968923-haber/>
9. http://www.pusulagazetesi.net/haber-2373-is-kazasi_1_olu.html
10. <http://www.haberler.com/tamir-calistigi-kamyonun-damperi-altinda-can-3237696-haber/>
11. <http://www.aktifhaber.com/tamir-calistigi-kamyonun-damperi-altinda-can-verdi-541886h-p2.htm>
12. <http://www.fshaber.com/tamir-calistigi-kamyonun-damperi-altinda-can-verdi-fotohaber-32969/1>
13. <http://www.haberler.com/sanliurfa-da-is-kazasi-sonucu-birisci-yaralandi-3736842-haber/>
14. <http://www.haberler.com/otobusun-altinda-kalan-servis-surucusu-oldu-4004338-haber/>
15. <http://www.haber3.com/kriko-canindan-etti-haber-1692885h.htm?ixzz3T8dhevV9>
16. <http://www.ihha.com.tr/haber-kriko-canindan-etti-255982/>
17. <http://www.haberler.com/kriko-dusunce-nefesi-kesildi-4522399-haber/>
18. <http://www.yaylahaber.com/osmancik/otomobilin-altinda-kalan-muhasebeci-oldu.htm>
19. <http://www.osmancikgundem.com/?Syf=26&Syz=236751>
20. <http://www.gundemkibris.com/karpaz-yasta-57641h.htm>
21. <http://www.haberkktc.com/haber/ziyarette-akil-almaz-bir-is-kazasi-65819.html>
22. <http://www.trtturk.com/haber/alanyada-akil-almaz-kaza.html>
23. <http://www.gundemantalya.com/haber/Alanya-da-2-trafik-kazasi-3-olu400904>
24. <http://www.haberler.com/kriko-bosa-cikince-arabarin-altinda-kalip-hayatini-4873407-haber/>
25. <http://www.fshaber.com/gundem/alanya-da-akil-almaz-kaza-haber-3833/>
26. <http://www.haber7.com/genel-olaylar/haber/1064058-krikoyla-kaldirdigi-aracin-altinda-oldu>
27. <http://www.haberler.com/krikoyla-kaldirdigi-aracin-altinda-oldu-4956837-haber/>
28. <http://www.trthaber.com/haber/turkiye/kriko-kaydi-otobusun-altinda-kaldi-127668.html>
29. <http://www.milliyet.com.tr/otobus-lastigi-degistirirken-fecisekilde-osmaniye-yerelfotogaleri-3022235/>
30. <http://www.haberler.com/otobus-lastigi-degistirirken-fecisekilde-can-6033519-haber/>
31. <http://www.haberler.com/otobusun-altinda-kalan-tamirci-oldu-6877812-haber/>
32. http://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/Kocaeli-Haberleri/kocaeli-nde-otobusun-altinda-kalan-tamirci-oldu_41550
33. <http://www.gezhaber.net/haber-12948-Sanayidefeciolumlukaza.html>
34. <http://www.mynet.com/haber/yasam/tamirhanede-tir-dorsesi-kapagin-altinda-kalan-isci-oldu-1664583-1>
35. <http://www.blueight.com.tr/pdf/kriko-tr.pdf>
36. <http://jalopnik.com/231906/and-you-will-know-us-by-the-trail-of-parts-using-a-floor-jack-and-jack-stands>
37. <http://www.wikihow.com/Use-Jack-Stands>
38. <http://www.isguvenligi.net/acil-mudahale-ekipleri-ve-hidrolik-ekipmanlari-guvenli-calisma/>
39. http://www.hseni.gov.uk/hsg261_health_and_safety_in_motor_vehicle_repair_and_associated_industries.pdf
40. <http://www.msha.gov/fatals/2010/FAB10m21.asp>

CAN KAYGISI İLE İŞİ REDDETME

A. Gürhan FİŞEK**

İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası çıkar-ken, hükümet bir çok yayın orga-nında “hayati tehlike karşısında işçinin işi reddetme hakkı olduğunu övünerek anlattı. Yasa 2012 yılında çıktı (**Kutu No.1**) . Bugüne kadar böyle bir gerekçe ile “işverenin verdiği görevi reddeden işçi duyunuz mu? Hayır. “Hayati tehlike ile karşılaşan” hatta “bu yüzden hayatını kaybeden işçiler” biliyor musunuz? Evet, bir çok.

Aslında “can kaygısı ile işi reddetme hakkı”, iş hukuku mevzuatımızda 1967 yılından beri vardı. “Makinaların Gerekli Korunma Tertibatı İle Teçhizine Dair ILO Sözleşmesi”, “Bir muhafaza tertibatı ile mücehhez olmayan bir makineyi hiç bir işçi kullanamaz. Hiç bir işçiden bahis konusu muhafaza tertibatı bulunmayan bir makineyi kul-lanması istenemez” der (**Kutu No.2**). O tarihten bu yana, hadi bir çok kişinin yaşı bu kadar gerideki olayları anım-sayamaz diyelim; 2003-2012 yılları arasında “koruyucusuz makinede çalışmam” diyen işçi oldu mu? Hayır. Buna karşın koruyucusuz makineler-den ötürü ölümler, uzuv kayıpları ve saçlı deri kayıpları oldu.

Bütün bu gerçekler ortada iken, bazı kazanımları bahane ederek “boş övünme”ler yersizdir. 2012 yılında irdelenmesi gereken, neden bu hakkın yaşama geçmediği idi.

Kaldı ki, 1967’de onayladığımız 119 sayılı ILO Sözleşmesi’nde işi reddetme kavramı ile 2012 yılında kabul ettiğimiz İş Sağlığı Güvenliği Yasası’ndaki işi reddetme kavramı arasında da büyük farklılıklar vardır. ILO Sözleşmesi, “tehlikeli olarak gördüğü koruyucusuz makinede çalışmayı” tümenden reddetmektedir. Öyle bir makinenin zaten olmaması gereklidir. Sözleşmenin önceki maddeleri incelendiğinde, koruyucusuz makinenin sergilenmesi, ithali, alımı, satımı, kiralınması vs yasaktır. Onun için de işverenin “çalış talimatı” yok hükmündedir.

Buna karşın 2012 yılında kabul ettiğimiz İş Sağlığı Güvenliği Yasası, ekli kutuda da gördüğünüz gibi, işçiyi işverene başvurmak ve onun onayın-dan sonra işi terketmesine olanak tanı-maktadır. Kişinin hayatı, işverenin iki dudağının arasına bırakılmaktadır.

Bu hakkın önemi nerededir?

İnsanın doğasında tehlikeyi sezme

* Prof.Dr., Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Genel Yönetmeni ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü - İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Resim, www.galeri.borsagundem.com/galeri/tehlikeli-isler adresinden alınmıştır.

ve bundan kaçınma refleksi vardır. Tehlikeyi algılamasını kolaylaştıran etmenlerden biri daha önce yaşanan kötü deneyimlerdir. Ama tehlikeye karşı onu hareketsiz bırakan iki önemli olgu vardır . BİRİ doğal-değişmez kabul etmesidir. İKİNCİSİ şiddetle karşı-laşma olasılığıdır. Bunu aşabilmek için öncelikle işçinin olguları “böyle gelmiş böyle gider” diye kabul etme-sidir. Burada iş güvenliği uzmanları ile işçi sendikalarının yaptığı eğitimlerin önemi büyüktür. Ama İş Sağlığı Güven-liği Yasası’na dayalı olarak çıkarılan yönetmeliklerde bu konu işlenmekle birlikte, uygulamada çoğu işverenleri “vatandaş uyandırmaktan korktukları” ve bu yükümlülüklerini yerine getir-medikleri görülmektedir. Onun için bu

hakkın kullanılabilmesi, işyerlerinde iş sağlığı güvenliğinin sağlanmasının, en önemli “anahtar”larından biridir.

Bu hakkın yaşama geçirilmesini zorlaştıran ortam koşulları :

- Yoksulluk ve bunun zorunlu sonucu borçlanmalar işçilerin direncini kırmaktadır.
- İşsizlik ve bir nefret suçu olan “kara listeler” işçileri, hakkını aramaktan korkar hale getir-mektedir.
- İşçileri sendikalardan uzaklaş-tıran, sendikaları barajlarda boğulmaya mahkum eden askeri ve sivil darbeler, örgütlülüğün gücünü kırmıştır.
- İnşaat eksenli destek politika-ları, nitelikli emek yerine günü birlik yaşayan büyük bir kesim yaratmış; çalışanların işveren indinde vazgeçilmezliklerini azaltmıştır
- Hükümetin toplu direnişlere ve sokak gösterilerine karşı hoşgö-rüsüzlüğü, işçilerin hak arama süreçlerini örselemektedir.
- Hükümetin sosyal politikadan uzaklaşarak, yalnızca sosyal yardım temelli politikası işçileri de seçenezsiz bırakmakta ve içine kapanmasına yol açmak-tadır.

Eylem kılavuzu :

1. Can kaygısına yol açacak koşulların yok edilmesi
2. Tehlikelerin erken haber alın-masını ve önlemlerinin uygu-lanmasını sağlayacak olan iş güvenliği uzmanlarının ve işyeri

www.google.com.tr/search?q=tehlikeli+iş

hekimlerinin görevlerini mesleki bağımsızlık için yapabilmeleri için iş güvencelerinin sağlanması. Burada meslek odalarının daha aktif olarak sürece katılımı çözüm yolları arasında önemlidir.

3. İşçilerin algılarındaki doğal-değişmez olguların aşılması
4. Yaşamsal tehlike karşısında işçinin "işveren izni"ni bekleme-biçimdeki yasal değişiklik için girişimlere hemen başlaması,
5. Uygulama için devlete düşen : a) Bu hakkı kullandığı için işine son verilen işçilere -Bakanlık Bilirkişilerinin (denetmen) ön inceleme sonrası işsizlik fonundan yargı sonuçlanana kadar ödeme yapılması. Bunun yaygınlaşması

www.aljazeera.com.tr/sites/default/files/2015/02/

Resim, www.haber7.com/etiket/guvenli%C4%9Fiskanunu adresinden alınmıştır.

- için ÇSGB için yeni bir denetim zinciri oluşmasına yol açacaktır. b) İşçilerin sendikalaşabilmesi için kolaylıklar sağlanması, c) İşçi sendikalarının toplu iş sözleşmesi yapabilmesi için konulan baraj kaldırılması; işkollarının azaltılan sayısı en azından eski haline getirilmesi.
6. Uygulama için sendikalara düşen : a) Can kaygısı içindeki işçilerin birlikte hareket etmesinin sağlanması, b) Tüm hukuki yolların kullanılması için işçisine destek vermesi, c) Şikayetlerle yönlendirerek Bakanlık denetim zincirinin yakından izlenmesi ve nesnel davranılması için çaba

göstermesi, d) Gelir kaybına düşen işçinin, kaybının giderilmesi için fon oluşturulması.

7. Uygulama için işçilere düşen: a) Örgütlenmelerini ve aralarındaki iletişimi geliştirmek, b) Haklarını kullanmaya başlamaları.

Sonuç olarak, "can kaygısına düşen ve işi reddetmek isteyen" işçi için en yakın destek işçi sendikasıdır. Sendikaların da işçilerin de bu gereklerin ışığında konumlarını gözden geçirmeleri gerekir. Birbirlerine dört elle sarılmaları zorunludur. Kamuoyunun da iş cinayetlerinin önüne geçebilmek için tek yolun bu "hakkın kullanılması" olduğunu benimsemesi için çaba gösterilmelidir.

KUTU No.1 İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KANUNU (6331 SAYILI)

R.G. : 30 Haziran 2012 tarih ve 28339 sayı

Çalışmaktan kaçınma hakkı

MADDE 13 – (1) Ciddi ve yakın tehlike ile karşı karşıya kalan çalışanlar kurula, kurulun bulunmadığı işyerlerinde ise işverene başvurarak durumun tespit edilmesini ve gerekli tedbirlerin alınmasına karar verilmesini talep edebilir. Kurul acilen toplanarak, işveren ise derhâl kararını verir ve durumu tutanakla tespit eder. Karar, çalışana ve çalışan temsilcisine yazılı olarak bildirilir.

(2) Kurul veya işverenin çalışanın talebi yönünde karar vermesi hâlinde çalışan, gerekli tedbirler alınıncaya kadar çalışmaktan kaçınabilir. Çalışanların çalışmaktan kaçındığı dönemdeki ücreti ile kanunlardan ve iş sözleşmesinden doğan diğer hakları saklıdır.

(3) Çalışanlar ciddi ve yakın tehlikenin önlenemez olduğu durumlarda birinci fıkradaki usule uymak zorunda olmaksızın işyerini veya tehlikeli bölgeyi terk ederek belirlenen güvenli yere gider. Çalışanların bu hareketlerinden dolayı hakları kısıtlanamaz.

(4) İş sözleşmesiyle çalışanlar, talep etmelerine rağmen gerekli tedbirlerin alınmadığı durumlarda, tabi oldukları kanun hükümlerine göre iş sözleşmelerini feshedebilir. Toplu sözleşme veya toplu iş sözleşmesi ile çalışan kamu personeli, bu maddeye göre çalışmadığı dönemde fiilen çalışmış sayılır.

(5) Bu Kanunun 25 inci maddesine göre işyerinde işin durdurulması hâlinde, bu madde hükümleri uygulanmaz

KUTU No.2 MAKİNALARIN GEREKLİ KORUNMA TERTİBATI İLE TEÇHİZİNE DAİR SÖZLEŞME

ILO Kabul Tarihi: 5 Haziran 1963

Kanun Tarih ve Sayısı: 23.5.1967 / 872

Resmî Gazete Yayımlı Tarihi ve Sayısı: 2.6.1967 / 12611

Bakanlar Kurulu Kararı Tarih ve Sayısı: 19.6.1967/6-8456

Resmî Gazete Yayımlı Tarihi ve Sayısı: 22.8.1967/12680

MADDE 11

- Bir muhafaza tertibatı ile mücehhez olmayan bir makineyi hiç bir işçi kullanamaz. Hiç bir işçiden bahis konusu muhafaza tertibatı bulunmayan bir makineyi kullanması istenemez.

Hukuk Tutkunu Bir Hukuk Adamı: Ord. Prof. Ernst E. Hirsch

Taner AKPINAR *

Av. Ord. Prof. Dr. Ernst Hirsch
(20 Ocak 1902 - 30 Mart 1985)

Almanya'dan ayrılma kararı ve arayışlar...

Bilindiği üzere, Türkiye'de, 1933 yılında, Darülfünun kapatılarak cumhuriyet döneminin ilk üniversitesi olan İstanbul Üniversitesi açılmıştır. Üniversiteye Almanya'dan bir grup öğretim üyesi de davet edilmiştir. Bu öğretim üyeleri, Hitler'in iktidarı ele geçirmesiyle artık Almanya'da çalışmalarını sürdüremez duruma gelen Yahudi kökenli öğretim üyeleridir. Ord. Prof. Ernest E. Hirsch de bunlardan biridir ve onun yolunun Türkiye'ye düşmesi de bu nedenledir.

Bir hukukçu olan Ord. Prof. Ernest E. Hirsch'in Almanya'yı terk etmesinde, Alman Utanç Günü olarak adlandırdığı olaylar etkili olmuştur. Ord. Prof. Hirsch'in Alman Utanç Günü olarak adlandırdığı olay, 1 Nisan 1933'te düzenlenen Yahudi Boykot Günü'dür. Bu tarihte Nasyonal Sosyalist Parti, Yahudi dükkanların, esnafın, avukatların, doktorların ve hemen hemen Yahudi olan kim varsa hepsinin boykot edilmesi çağrısında bulunmuştur. Bu çağrı değil ama Alman halkının bu çağrı karşısında tepkisiz kalması, Prof. Hirsch'i küstürüp umutsuzluğa iten gelişme olmuştur. Yahudi Boykot Günü'nden iki gün önce, hem üniversite öğretim üyesi hem de hakim olarak görev yapmakta olan Prof. Ernest Hirsch'e, bağlı olduğu üst birimler tarafından

görevini yapmaması bildirilmiştir. Ord. Prof. Hirsch bunu kabul etmeyeceğini bildirince de, yazılı bir emirle kendisine görevden el çekirilmiştir. Bunun ardından Prof. Hirsch, kesin olarak, Almanya'yı terk etme kararı almıştır. Prof. Hirsch büyük bir dürüstlük örneği göstererek, mesleğini yapmasının engellenmesi dışında, Almanya'dan ayrılmasına yol açan başka herhangi bir sorun yaşamadığını söylemektedir: "(...) özgürlüğüm ve hayatım doğrudan doğruya tehlikede değildi. Hiçbir zaman politik bir taraf tutmadığım, hele aktif politikaya hiç karışmadığım için rahatsız ve tehdit edilmiyordum; ayrıca hiçbir şekilde de polisin gözetimi ya da takibatı altında değildim. Ailemden ve dindaşlarımdan pek çoğunun yaptığı gibi daha yıllarca Almanya'da kalmam, avukat olarak ya da herhangi başka bir meslekte çalışmam mümkündü. Ülkemi gönüllü olarak terk ettim. Bir dış zorlamanın baskısı altında ya da kişisel özgürlüğümü, sağlığımı ve hayatımı korumak mecburiyetiyle terketmedim" (Hirsch, 2008: 188).

Ord. Prof. Ernest Hirsch öncelikle Fransa'nın yolunu tutmuş ancak bu girişimi sonuçsuz kalmıştır. Prof. Hirsch önce bir iş bulup sonra Almanya'yı terk etmek istemiştir. Dolayısıyla Fransa'ya gidememiş olmasının nedeni yaptığı iş başvurularından olumlu bir sonuç alamamış olmasıdır. Fransa'dan sonra, şansını Hollanda'da denemiş ve bu kez girişimi olumlu sonuç vermiş ve Amsterdam Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne doçent olarak kabul edilmiştir. Bir yıl sonra da Uluslararası Ticaret Hukuku Kürsüsünün başına getirileceği sözü verilmiştir. Bunun üzerine, Almanya'dan ayrılmış ve ayrılırken hiçbir bürokratik engelle karşılaşmamıştır.

Türkiye'den gelen çağrı...

Ord. Prof. Hirsch, Hollanda'ya taşınıp yerleştikten sonra, üniversitede vereceği derslerine yönelik hazırlıklara başlamışken, bir anda bahtı açılmış ve Türkiye'den de iş teklifi almıştır. Bu teklifi Prof. Hirsch'e Philipp Schwartz iletmıştır. Schwartz Almanya dışındaki üniversite öğretim üyelerinin kurduğu yardımlaşma derneğinin başkanıdır. Türkiye'de, Darülfünun'un kapatılıp yeni bir üniversitenin kurulmasında, uzman sıfatıyla, İsviçre'den davet edilen Albert Malche'in eleştirisi ve önerilerinden de yararlanılmıştır. Malche, Alman öğretim üyelerinin kurduğu dernekle temas

Ernst E. Hirsch
(20 Ocak 1902 - 30 Mart 1985)

kurarak, Almanya'yı terk eden öğretim üyelerinin Türkiye'de yeni kurulan üniversiteye gelmesine de öncülük etmiştir. Bu konudaki görüşmeler sonucunda, dönemin Milli Eğitim Bakanı Reşit Galip tarafından Philipp Schwartz'a öğretim üyelerini bulma ve resmi olarak Türkiye'ye davet etme yetkisi verilmiştir.

Hollanda'da bir iş bulmuşken, Türkiye'den gelen çağrı Prof. Hirsch'i ilk başta ikilemde bırakmıştır. Prof. Hirsch, Hollanda'da kendisine sunulan koşullarla, Türkiye'de sahip olacağı koşulları önüne koyarak bir karşılaştırma yapmıştır. Hollanda'da bir yıl sonra kürsü başkanı olabilecek ve bu süre boyunca da alacağı maaşa ilişkin kesin bir miktar telaffuz edilmemektedir. Türkiye'ye Ticaret Hukuku Kürsüsü'nün başına geçirilmek üzere çağırılmış hem de günün koşullarında geri çevrilemeyecek bir maaş garantisi edilmektedir. Türkiye'den gelen teklifi esrarengiz olarak nitelese de, sunulan koşulları daha cazip bulan Ord. Prof. Hirsch, yeni göreve başladığı Amsterdam Üniversitesi'nden ayrılarak, Türkiye'ye İstanbul Üniversitesi'ne gelmiştir.

Türkiye'ye geliş ve izlenimler...

Ord. Prof. Ernest Hirsch, Türkiye'ye geldikten kısa bir süre sonra Cumhuriyet'in onuncu yıl kutlamaları kapsamında Dolmabahçe Sarayı'nda gerçekleştirilen resmi geceye davet edilmiş ve bu davet karşısında büyük bir onur duymuştur.

* Yrd.Doç.Dr. Akdeniz Üniversitesi İİBF Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Öğretim Üyesi ve Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü

"Ve işte ben, kendi Alman vatanında Yahudi olduğu için hor görülen, 'aşağılık' ırka mensup olduğu için işgal ettiği mevkilerden kovulan, evini yurdunu terk edip, yabancı ülkelere kaçmak zorunda bırakılan ben, 'mülteci' ben, 'dünyanın bir ucundaki Türkiye'de', nice billurlarla, mermerler, somaki taşı, su mermeri, paha biçilmez kakma işlerinin ihtişamıyla parıldayan, nice değerli mobilyayla, halıyla, resimle süslü, bir zamanların taht salonu olan bu mekanda, ülkenin ilk bin seçkininden sayılan, saygıdeğer bir Alman profesör sıfatıyla hazır bulunmaktaydım! Talihin yüzüme güldüğü bu olağanüstü anı yaşamak, daha Türkiye'deki yıllarımın hemen başındayken nasip olmuştu bana" (Hirsch, 2008: 208).

Prof. Hirsch, Türkiye'de yaşamaya ve çalışmaya başladıktan sonra, on yılı geride bırakmış cumhuriyet rejiminin, toplumun bütün kesimleri tarafından sindirilmiş olmadığını, gerilimlerin olduğunu ve bir ileri-geri kavgasının yaşandığını anlamakta gecikmemiştir. Böylesi bir ortama gelmiş olmaları nedeniyle, Prof. Hirsch ve diğer Alman profesörler de rejim yanlısı oldukları yönündeki algı üzerinden paylarına düşen tepkileri almışlardır. Bunun yanında, görev yaptıkları kürsülerin başında bulunmaları ve Türk öğretim üyelerinden daha yüksek maaş almalarının yol açtığı kıskançlık duygusu nedeniyle de çeşitli tepkilerle karşılaşmışlardır. Diğer taraftan, Alman öğretim üyeleri de, kendilerine kucak açmış olan bu toplumun kültürünü hor görmek, kendini beğenmiş tavırlar sergilemek, toplumla ve hatta meslektaşlarla özellikle yakınlaşmamak gibi birtakım olumsuz tavırlar sergilemişlerdir. Bütün bunlara rağmen, bilimsel olarak güzel ve ciddi işler yapmışlar ve zengin bir miras bırakmışlardır. Bu, en çok, hükümetin bu konudaki kararlılığı ve Alman öğretim üyelerine verdiği destek sayesinde olmuştur. Hirsch şunlar söylüyor: "Ve eğer bu azınlık, tüm hücumlara ve zorluklara rağmen ayakta kalabiliyor ve kendini kabul ettirebiliyorsa, bunu hükümet ve hükümetin arkasındaki siyasi hareket tarafından desteklenmesine borçluydu. 1934 ve 1935 yıllarında yeniden yabancı profesörlerin İstanbul Üniversitesine, Ankara'da yeni kurulan Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesine, Numune Hastanesine, Hıfzıssıhha Enstitüsüne ve Ziraat

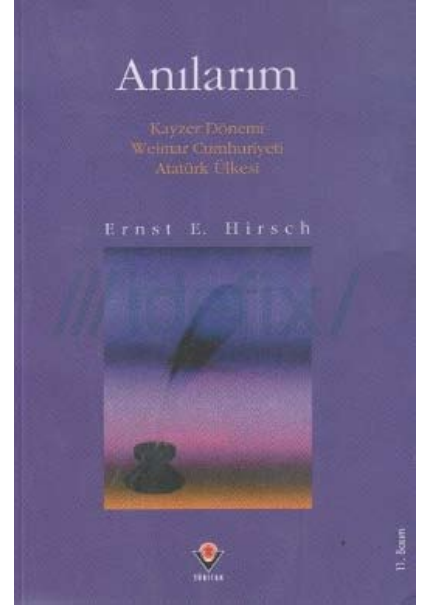
Yüksek Okuluna çağrılmış olmaları, öte yandan da yabancı hocaların ölümü ya da ayrılması nedeniyle boşalan kürsülere, büyük ölçüde gene yabancı (Alman) profesörlerin atanması, yabancı hocaların çalışmalarını güçlendirmiş ve güvence altına almıştı (Hirsch, 2008: 214-215).

Yeni vatanda geçen yaklaşık yirmi yıl...

Ord. Prof. Ernest E. Hirsch 1933-1943 arası dönemde İstanbul Hukuk Fakültesi'nde ve 1943-1952 arası dönemde de Ankara Hukuk Fakültesi'nde görev yapmıştır. Hirsch, kelimenin tam anlamıyla, iz bırakıp öyle gitmiştir. Bugün bile, Prof. Hirsch'in izlerini her yerde görmek mümkündür. Alman öğretim üyelerine ilişkin övgülerde "en"lerle başlayan sözler her zaman ve öncelikle Ord. Prof. Ernest E. Hirsch için sarf edilir ve o bunu gerçekten hak eden işler yapmıştır.

Alman öğretim üyeleri, göreve başladıkları sonra üçüncü yılın sonunda dersleri Türkçe verebilecek düzeyde Türkçelerini geliştirme konusunda ellerinden geleni yapacaklarına dair taahhütte bulunmuşlar, daha doğrusu, iş sözleşmelerine böyle bir madde konulmuştur. Bu dil sorunu, aslında, Alman öğretim üyelerinden yeni üniversiteye yapmaları beklenen katkının kilit noktasıdır. Çünkü Alman hocalar Türkçe ve Türk öğrenciler de Almanca bilmemektedir. Derslerin yürütülmesinde çeviri konusunda yardım edecekler ise iyi dil bilseler bile, farklı disiplinlerin kendine özgü teknik kavram setine ve derinlikli bilgi birikimine sahip değildirler.

Prof. Hirsch üç yıl içinde Türkçesini çok iyi bir düzeye getirmiştir. Öyle ki, Prof. Hirsch, hukuk disipliniinde Arapça terimlerin yerine Türkçe terimlerin belirlenip benimsenmesine yönelik olarak

kurulan komisyonda görev yapmıştır. Prof. Hirsch dördüncü ders yılında derslerini Türkçe olarak vermeye başlamış ve sonraki birkaç yıl içinde de, Türkçe ders kitapları ve makaleler yazmaya ve konferanslar vermeye başlamıştır. Bütün bunların yanında, yeni çıkarılmak istenilen kanunların hazırlanması işini de yapmaya başlamıştır. İstanbul'dan Ankara'ya, bir anlamda transfer edilmesinin başta gelen nedeni de zaten budur.

Prof. Hirsch, bir hukukçu olarak dil sorunundan başka daha çetin bir sorunla karşı karşıyadır. O ve diğer hukukçulardan beklenen yalnızca bir hukuk öğretimi değil, yerleşik İslam hukuku anlayışının yerine laik bir hukuk anlayışının yerleştirilmesidir. Bunun ne denli güç bir iş olduğunu anlamak için Prof. Hirsch'in şu saptamasına kulak vermek gerekir: "Esasında İslami esaslara dayanmayan yabancı yasaların çevirileri olan, kapsamlı Türk kanunları çıkarılarak, o güne kadar İslamın damgasını taşıyan gelenek ve kanun hukukunun saf dünyevi kanunlarla bağdaşmayan tüm hükümleri kesinlikle kaldırılmıştı. Örneğin İsviçre'den Medeni Kanun ve Borçlar Kanunu, İcra ve İflas Kanunu, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu gibi, Almanya'dan Deniz Ticareti Kanunu ve Ceza Usul Kanunu, İtalya'dan Ceza Kanunu alınmıştı. Fakat, yasa koyucunun eski hukukun yok edilerek yeni yasaların yürürlüğe girmesi yönündeki buyruğu, başlangıçta etkisiz kaldı. Yürürlükten kaldırılan hukuk de facto olarak varlığını sürdürdü; çünkü yürürlüğe konan yeni yasalar de facto olarak uygulanmıyordu ki! Bu yasalar, ilk başta, ideal düzeni ifade eden sözsöz eserlerdi; gelecekte insanlar arasındaki ilişkiler ve koşulların gerçek düzeni, işte bu ideal düzen doğrultusunda değişecek ve gelişecekti. Bu ise, ancak bunların uygulanması ile,

yani halkın ve hukukçuların bu yasaları kullanmaları ile gerçekleşebilirdi. Türk nüfusunun büyük çoğunluğu, 1920'lerin ortalarında okuma yazma bile bilmiyordu. Bu olgu bir yana, yasaların sadece Resmi Gazetede yayınlanma yoluyla ilanı, uygarlık bakımından en ileri gitmiş devletlerde bile halkın 'çekirdeğine' ulaşmazdı. Bu nedenle, hukuk öğretimi ve yargı aracılığıyla bu yeni kanunlara hayatiyet kazandırmak bütünü önemli olmuştu. Oysa, yeni kanunları kabul ettirme açısından özellikle hukuk öğretiminin ve hukuk öğretisinin taşıdığı merkezi önem ya hiç kavranmamış ya da yeterince ciddiye alınmamıştı." (Hirsch, 2008: 226).

Prof. Hirsch laik hukuk anlayışının oluşturulması için en temel şeylerden birinin daha bulunmadığını fark eder; bu eksiklik kütüphanedir. "Kütüphanesi olmayan üniversite, cephanesi olmayan kışlaya benzer" diyerek kollarını sıvayıp nitelikli bir kütüphane oluşturma görevini de üstüne alır. Bu görev, yalnızca kütüphanenin oluşturulması için gerekli kitapların satın alınması ve yapılması gereken diğer işlerin idare edilmesini değil, kitapların raflara dizilmesine kadar bütün işlerin yapılmasını içermektedir. Hirsch yanına aldığı asistanlarla birlikte bu işi de kendisi yapmıştır.

Ord. Prof. Ernst Hirsch, Türkiye'de bir çok köklü değişime öncülük etmiştir. Bunlardan biri de 1946 yılında çıkarılan Üniversiteler Yasası'dır. Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in önerisi üzerine, yasayı hazırlamakla görevli komisyonca, Ord. Prof. Hirsch'e "Üniversite Özerkliği" konusunda bir rapor hazırlaması görevi verildi. Hazırladığı rapor, oy birliği ile kabul edildi. Hükümetin 27 Nisan 1946'da TBMM'ne sunduğu Üniversiteler Yasası'nın omurgasını, bu rapor oluşturdu. Yine aynı yıllarda Ord. Prof. Hirsch, yazarların ve sanatçıların haklarını koruyan, telif haklarını güvence altına alan Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu taslağını da hazırlamıştı. 1948 yılında hazırlanan bu taslak, 27 Ekim 1950'de hükümet tasarısı olarak TBMM'ye sunulmuş; komisyonlardaki görüşmelerde Adalet Bakanlığı'nı Prof. Hirsch temsil etti. Yasa 5 Aralık 1951'de yasalaştı (Yalçın, 2011: 386-388).

Geri dönüşü düşündürenler... ve eski vatana dönüş...

Ord. Prof. Hirsch, Ankara'da görev yaparken, Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nden üç öğretim üyesinin (Pertev Naili Boratav, Behice Boran ve Niyazi Berkes) üniversiteden atılma sürecine birebir tanıklık etmiştir. Üniversite Senatosu'ndaki görüşmelerde, Hukuk Fakültesi adına toplantılara katılan Ord. Prof. Hirsch, olanların ne hukuk devleti ne de üniversite özerkliği ile bağdaşan bir yanının olduğunu anlatmaya çalışmış; çetin bir mücadele vermiş ve aşırı

tepkilerle karşılaşmıştır. Bir anda, Ord. Prof. Hirsch'in gözünde, Nazi Partisi tarafından çıkarılan bir yasayla bir çok meslektaş ile birlikte, savunma hakkı bile verilmeden 1933 yılında Frankfurt Üniversitesi'nden atılışı canlanmıştır. Türkiye'de böyle bir hukuksuzluk nasıl olabiliirdi ?! Ama olmuştu. Üniversite Senatosu'ndan istifa etti (Yalçın, 2011: 394).

Bu durum, Hirsch'in, insanlar arası ilişkiler ve koşulların, reel durumdan hukuk kuralları ile düzenlenen ideal duruma doğru zamanla evrileceği yönündeki öngörüsünü haksız çıkartan ilk işaret olmuştur.

Hirsch bir defasında Berlin'e gittiğinde, dünyanın çeşitli yerlerinden bilim adamları ile yaptığı uzun bir sohbetin kendisine şunları hissettirdiğini söylüyor: "Üniversitenin konuk evinde yuvarlak masanın çevresinde dünyanın dört bir köşesinden Amerikan, İskandinav, Fransız ve Alman Üniversitelerinin akla gelebilecek her çeşit fakültesinden oraya gelmiş bir düzine kadar konuk profesör yemek yemek için toplandığında ortaya atılan bilimsel konular üzerinde sohbet koyulaştıkça, meslektaşlarıma oranlar ne kadar geri durumda olduğumu çok belirgin bir şekilde hissediyordum. İçimde çağdaş bilim düzeyine erişmek için karşı konmaz bir gereksinim büyüyordu. Türkiye'deki yıllarım sırasında kendimi 'tüketmişim', görevimi hakkıyla yerine getirebilmek için boşalan aküleri yeniden doldurmam gerekiyordu." (Hirsch, 2008: 387).

Prof. Hirsch Almanya'ya gidiş-gelişlerinde geri dönmesi yönünde ısrarcı davetler almaya başlamış, önceleri "kendi alınımın teri ve bileğimin hakkıyla kazanmış olduğum yeni vatanım" dediği Türkiye'den ayrılmayı hiç düşünme-

se de sonradan fikrini değiştirip geri dönmüştür. Anlaşılan o ki, Ord. Prof. Hirsch'in Batı'daki bilimsel ortama duyduğu özlem, Türkiye'deki çabalarının anlamsızlığı düşüncesiyle birleşince geri dönmeye kesinkes karar vermiştir. Ord. Prof. Ernest E. Hirsch'i çabalarının anlamsızlaşmaya başladığı düşüncesine iten gelişmeleri kendisinden dinleyelim: "1951 yılında, zamanımı, Fakülte'deki Enstitü'den çok Parlamento binasının komisyon odalarında geçirmişimdir. Adalet Bakanı, İçişleri Bakanlığına getirildiğinde, 'antidemokratik kanunların' bertaraf edilmesini görüşmek üzere bir komisyon topladı. Bu komisyonda da çalışmam isteniyordu benden. Bu görevi, siyaset bilimcisi değil, hukukçu olduğum gerekçesiyle reddettim. Ben 'anayasaya aykırı' kanun kavramını bilirdim. Ama 'antidemokratik kanun' kavramı, tamamıyla politik bir slogandı ve söz konusu partinin rengine göre kah öyle, kah böyle yorumlanabilirdi. Böyle bir komisyonda yapabileceğim hiçbir şey yoktu. Sadece, bugün antidemokratik olarak nitelenen kanunların, her demokratik hükümetin başı sıkıştığında ihtiyaç duyabileceği türden hükümler içerdiği düşüncesindeydim. Bu düşüncemin ne kadar doğru olduğu, 1950 ile 1960 yılları arasında sık sık görüldü." (Hirsch, 2008: 388).

Ord. Prof. Hirsch Almanya'dan gelen ısrarlı çağrılar, emekli olabilmesi için bir süre Almanya'da çalışması gerektiği koşulu, oğlunun ve annesinin sağlık durumları onu bir süre Almanya'ya gitmeyi seçmeye götürdü. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığı'na başvurarak üç yıllık ücretsiz izin istedi. Böyle bir izin hakkı vardı. Ama reddedildi. Ord. Prof. Hirsch bunu beklemiyordu. Verilen karar yasalara aykırıydı. Bu durumu açıklayarak ikinci kez izin istedi. Ama reddedildi. O da Milli Eğitim Bakanlığı'na, büyük bir üzüntü ve hayal kırıklığı içinde, "ordinaryus profesörlükten affını" ve "bir TC vatandaşı olarak yurt dışında öğretim üyesi olarak çalışabilmesi için izin" istedi. İstek Bakanlar Kurulu'nun önünde dokuz ay bekledi. Kabul edildiğinde çok geçti. O çoktan Almanya'ya gitmiş ve Hür Berlin Üniversitesi'nin Rektörlüğüne seçilmişti (Yalçın, 2011: 398-399).

Birini (reel durumdan ideal duruma geçiş) tutturamadığı, diğerini (hukukun siyasallaşması) tutturduğu iki öngörüsü ve çağdaş bilim seviyesine erişme özlemi Prof. Hirsch'i alıp götürmüştür....

Kaynaklar

Hirsch Ernst E. (2008), Anılarım –Kayzer Dönemi, Weimar Cumhuriyeti, Atatürk Ülkesi, (11.Basım), TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları, Ankara.
Yalçın Kemal (2011), Haymatlos –Dünya Bizim Vatanımız, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

AZ ZAMANDA ÇOK İŞLER YAPTI

LAİK EĞİTİMİN MİMARİ : VASIF ÇINAR

A. Gürhan FİŞEK*

Atatürk devrimlerinin en önemli cephesi Öğretim Birliği Yasası (Tevhid'i Tedrisat) ile Medrese-Mektep ikilemine son verilmiş olmasıdır.

Tanzimat adamları, yürüttükleri yeni-leştirme çabaları sırasında, medreselere dokunmaya cesaret edemeyerek olduğu gibi bırakmışlardır. Böylece yeni açtıkları mektepleri de, dinin etkisinden kurtaramamışlardır. Türkiye Cumhuriyeti'nin eğitim alanında yaptığı devrimci atılımın başarısı, medreseleri kapatması ve milli eğitimi dinin etkisinden kurtarmasıdır. Onun için Eğitim Öğretim Birliği Yasası'nı tek bir yasa olarak değil; onunla eş-zamanlı atılmış adımlarla birlikte görmek gerekir (Sungu İ., 1938).

Aynı günde ve aynı aylarda çıkarılan şu yasalar birbirini tamamlamaktadır :

büyüklüğüne kuşkusuz kalmamıştı. Kurmak istediği çağdaş ulusu, çağdaş ve özgür düşünceli bireyler oluşturmalıydı. Bu da ancak ulusal ve laik bir eğitimle gerçekleştirilebilirdi." (Akgün S., 1983)

Atatürk'ün yasa öncesinde yaptığı hazırlıklar :

- 15 Temmuz 1921'de Sakarya Savaşı sürerken, Ankara'da toplanan milli eğitim Kongresi'nde "milli terbiye"yi öngörmüş ve doğudan-batıdan etkilenmeyen ulusal ve tarihimize uyumlu bir eğitimden söz etmiştir.
- 27 Birinci Teşrin 1922'de, Büyük Zafer'den sonra, Bursa'da, İstanbul öğretmenlerine şöyle seslenmiştir : "Milletin zihni, hurafe ve boş inançlardan kurtarılmalıdır. Düşmanı yenerken ordunun

Öğretim Birliği Yasası'nın hazırlıklarından biri de Ankara'da toplanan 1.Heyeti İlmiye (15 Temmuz 1923) idi. Aldığı kararlar şöyleydi :

- Milli kültür, dil ve çeviri, milli müzik, milli edebiyat ve tarih, okulların eğitim süreleri, bakanlık merkez örgütü, okul örgütleri
- Üretken ve uygulamaya dönük, yaygın karma, erdemi ve ulusçuluğu aynı zamanda yenilikçiliği güçlendiren bir eğitim hedefimizdir. (Sakoğlu Necdet, 1999)

Mustafa Kemal Atatürk'ün en büyük şansı, devrimlerin her bir parçası için, savaşçı karaktere sahip, donanımlı ve kendisini çok önceden bu göreve hazırlamış insanları çevresinde bulabilmiş olmasıdır. Vasıf Çınar da bu kişilerden biridir.

TARİH	KANUN VE No.
3 Mart 1924	(No.429) Şeriye ve Evkaf ve Erkan-ı Harbiye Vekaletlerinin İlgasına Dair Kanun
3 Mart 1924	(No.430) Tevhidi Tedrisat Kanunu
3 Mart 1924	(No. 431) Hilafetin İlgasına ve Hanedan-ı Osmaninin Türkiye Cumhuriyeti Memaliki Haricine Çıkarılmasına Dair Kanun
Nisan 1924	Şeriye Mahkemelerinin Kaldırılması
24 Mayıs 1924	Teşkilatı Esasi Kanununda (Anayasa) dine ait maddelerin kaldırılması
30 Kasım 1925	(No.677) Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Bir Takım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun;
	Falcılık, üfürükçülük gibi bir takım muzır mesleklerin yasaklanması
17 Şubat 1926	(No. 743) Türk Kanun-u Medenisi

Mustafa Kemal Paşa'nın konuya ilgisi :

Bu yasaların birbiriyle bağlantılı olarak ele alınması doğaldır. Bu, Mustafa Kemal Paşa'nın, eğitimi tüm devrimlerin ayrılmaz bir parçası olarak gördüğünü ortaya koymaktadır. Bu doğaldır; çünkü, Mustafa Kemal Paşa'nın eğitime olan ilgisi çok eskilere dayanır. "Harp Akademisini bitirdikten sonra atandığı Suriye'de kurduğu Vatan Cemiyeti'nin eğitim bölümünün başkanlığını üstlenmiştir. Türkiye'nin gerek kuruluşu, gerek çağdaş ülkelere yetişebilmesi için eğitim ve öğrenimden seklentisinin

yönetiminde ve yönlendirilmesinde, bilim ve tekniği kılavuz olarak aldık. Türk kültürünü hurafe ve muzır akidelerden kurtarmak gerekir".

- 3 Şubat 1923'te İzmir halkı ile konuşurken şunları söylemiştir : "Medreseler ve evkafın konuşulması tabu kılınarak engellenmek istemektedir. Eğitim kaynağının tek olması ve kadınlı erkekli orada olunması gereklidir".
- 1 Mart 1923'te TBMM'de "eğitim öğretimde birlik" olması gerektiğini söylemiştir.
- 8 Nisan 1923'te TBMM'de bu söylediklerini yinelemiştir.
- 1 Mart 1924'te "eğitim öğretimde birlik"ın gecikmesinin gerçekleşmesini isteyerek düğmeye basmıştır. (Sungu İ., 1938)

* Prof.Dr., Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı, Genel Yönetmeni ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü - İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

ve İzmir'de Altay spor kulübünün kurucuları arasında yer aldı.

Mustafa Necati ile birlikte, (İstanbul'da açılışından bir kaç ay sonra) İzmir Türk Ocağı'nı kurdular. Vasıf Çınar, Ocağın müdürü ve yürütücü üyesi oldu. Bu örgüte önce yalnızca müslüman çevreler karşı çıkıyor; "nifak" sokma olarak niteliyorlardı. Konserler, konferanslarla etkin çalışmalar ortaya koyan İzmir Türk Ocağı, İzmir'in Türkleşmesinde önemli bir rol oynadı. İşgal tehditlerine karşı. "Biz de Varız ve Yaşıyoruz" sloganı ile karşı duymaya çalıştı. Bu direnişi, Hristiyanların Metropolit'i olmak üzere işgalcilerin de tepkisini çekti ve işgalin ilk günlerinde hedef olan toplum örgütlerinden biri oldu. Büroları, evrakları, kitaplıkları yakıldı. (Arıkan Z., 1999)

Vasıf Bey, Haydar Rüştü Öktem'in Anadolu gazetesindeki yazılarıyla hak-sızlığı anlatmaya başlamış, Redd-i İlhak Cemiyeti içerisinde bulunmuş ve 14 Mayıs 1919 akşamı Maşatlık Mitinginde konuşanlardan birisi olarak bu yılların önemli çalışmalarına imza atmıştır.

Vasıf Çınar'ın mücadeleci ve cesur yaşamında önemli yer tutan olaylardan birisi hiç kuşkusuz Mustafa Necati ile birlikte çıkardığı "İzmir'e Doğru" gazetesidir.

16 Kasım 1919'da Balıkesir'de yayınlanmaya başlanan ve "Ulusal Kurtuluş Hareketinin Destekçisi ve Yürütücüsüdür"alt başlığı ile tanıtılan gazete Balıkesir'in işgaline kadar düzenli olarak haftada iki gün, Ocak 1920'den itibaren haftada üç gün çıkmıştır.

İzmir'e Doğru gazetesi Vasıf Çınar'ın hem işgal güçlerine, hem batılı devletlere ve hem de kendi halkına karşı yazdığı ve genel olarak karşı karşıya kalınan işgal zulmünün anlatıldığı son derece önemli yazılardan oluşmaktadır. Vasıf'ın Milli Mücadele yıllarındaki duygularını ve kişiliğini anlamamıza yardım edecek bu yazılardan vereceğimiz alıntılar, Milli Mücadele'ye karar verip bunu tek kurtuluş yolu olarak düşünen halk üzerinde kuşkusuz son derece etkili olmuştur. (Baran, T.A. : Cumhuriyet Dönemi ...)

Balıkesir de düşman tarafından işgal edilince, milli eğitim Vekaleti Özel Kalem Müdürü olarak görevlendirilmiştir. İzmir kurtarıncı Vasıf Çınar, İzmir Milli Eğitim Müdürlüğü'ne getirildi. İzmir Sultani'sinin kadrosuyla birlikte geldi ve İzmir Atatürk Lisesi'ni yeniden açtı. Genç ve enerjik öğretmenler burada görevlendirilerek bir çeşit çekim odağı yaratmak istedi. Bu öğretmenler arasında Hasan Ali Yücel de vardı. Vasıf Çınar'ın desteği ile Hasan Ali Yücel'in çabalarıyla, Muallimler Birliği ve yeniden İzmir Türk Ocağı örgütleri kuruldu. Türk Sesi adlı bir yayın organı çıkarıldı.

1922 yılında, Vasıf Çınar, Saruhan milletvekili olarak TBMM'ne seçildi. Konuşmaları ve yerinde çıkışlarıyla dik-

Hüseyin Vasıf Çınar (1896, Kandiye - 2 Haziran 1935, Moskova) Türk öğretmeni, gazeteci, siyasetçi, diplomat.

kat çekti TBMM'de Lozan Antlaşması'na sahip çıktı. En ateşli konuşmalarından birini 3 Mart 1924'te "Hilafet Bütçesi"nin görüşülmesi sırasında yaptı. Halifeye bütçe verilmemesi, Türkiye'de ikiliği beslemenin çok tehlikeli olduğunu söyledi.

Konuşmasından küçük bir alıntı: "... Arkadaşlar! Yeni Türkiye Devleti herhangi bir kabile serdarının, herhangi bir kabile reisinin taca mazhar olmak için kurduğu bir devlet değildir. İstiklalini kurtarmak isteyen, hür yaşamak isteyen, Türk Milleti'nin doğrudan doğruya ruhundan doğan bir devlettir. Türk Milleti asırlardan beri ruhuna, kendi seçtiğine tevafuk eden bir devlete ilk defa kavuşuyor. Bununla daima müftehir olacaktır. Vatan, bugün düşmandan ve düşman istilasından kurtulmuştur. Fakat arkadaşlar unutmamalıdır ki onun karşısında yıkılan bir saray ve o sarayın etrafında milletin kanını emen bir zümre vardı..." (Baran, T.A. : Cumhuriyet Dönemi ...)

Bu konuşmasıyla Vasıf Çınar, saltanat kalsın mı tartışmalarının anlamsızlığını vurgulamıştır. TBMM milletvekilleri onun bu konuşmasını "Bravo ! Yaşa Koca Hatip" seslenişleriyle onu alkışladılar. Vasıf Çınar bu sırada 26 yaşındaydı.

Öğretim Birliği Yasası, Vasıf bey ve 57 arkadaşının imzaları ile TBMM gündemine girdi. Gerekçesinde, "İrfan müessesatının mercii yeganesi milli eğitim Vekaletidir" derler. Teklifin sunumunda: "Bir millet efradı ancak BİR terbiye görebilir. İki türlü terbiye bir memlekette iki türlü insan yetiştirir. Bu ise vahdeti, his ve fikir ve tesanüt gayelerine külliyen muhildir" demekteydiler. Yasa teklifinde "yüksek diniyat uzmanı yetiştirmek üzere Darülfünun'da ilahiyat bölümü açılması" öngörülmekteydi.

Yasa, tartışmalardan sonra kabul edildi. Fransa'da eğitimin laikleştirilmesi

1789 devriminden çok sonra 1882'de başarılabilmiştir. Türkiye'de ise, 1923 Cumhuriyet'in ilanından 4 ay sonra ...

"Kur'an okumayı öğrenmenin, Kur'an okumaktan başka işe yaramıyacağı, din ve ahlak dersleriyle ilim ve fen yapılamayacağı artık anlaşılmış ve çağdaş eğitim sistemi kabul edilmiştir. Tevhid-i Tedrisat Yasası'nın Türk eğitim yöntemine getirdiği esasları şu şekilde sıralamak olasıdır:

1. Bağımsız olarak dine eğitimi veren okullar, yani medreseler kaldırılıyor.
2. Devletin resmi okullarına medreseden sızan dinsel eğitim, yani ilkokullardan Kur'an dersleri, orta ve liselerden din dersleriyle, Arapça ve Farsça kaldırılıyor.
3. Kolej ve öteki yabancı okullarda öğretime ilişkin olarak din derslerinin öğrencilere verilmesi ve dinsel alametler kaldırılıyordu.
4. Azınlık okullarında tarih, coğrafya, yurt bilgisi gibi Türkçe ve kültür eğitimi konulup, bu okulların milli eğitime bağlılığının denetlenmesi benimseniyordu. (Akgün S., : 1983)

Tevhid-i Tedrisat kavramı çok ince bir seçimin ürünüdür. Kullanılabilecek bir çok sözcük varken, bu ikisi seçilmiştir.

- Tevhid = Birleştirme, birlik, teklik anlamında kullanılmaktadır.
- Tedrisat = Okulda olan her şey anlamındadır. Talimnamlelerde görüldüğü gibi, bunun içine dersler, kılık kıyafet, ders araçları, bina-yapı girmektedir.

Eğitim Öğretimde Birlik Yasası öncesi, ilkokullarda okutulan derslerden biri "Arapça Konuşmanın Kuralları" idi. Bu kitaba göre,

- En üstün dil arapça idi.
- Toplum içinde kaynaşma adına ve dinin gereği olarak herkes bunu öğrencekti.
- Böylece birleşme (müslümanların) kolaylaşacaktı. (Sakoğlu N., 1999)

Öğretim Birliği Yasası'nın TBMM'ce kabulünde üç gün sonra milli eğitim Vekilliğine getirilen Vasıf Çınar, hemen medreseleri kapattı. Bu TBMM'de tartışmalara neden oldu. Vasıf Çınar bu konuda kendisine yöneltilen eleştirileri TBMM kürsüsünde şöyle yanıtladı :

- Medreseler 100-150 yıldır aynı tedrisatı veriyor.
- Medreselerin ilk sınıfları çok kötü koşullarda öğretim yapmaktadır.
- Üst sınıflarda ise üç çeşit öğrenci vardır : a) Asker kaçakları, b) Dışarıda sanatını icra edip okula hiç uğramayanlar, c) Okula devam edenler.

Atatürk İzmir Kız Meslek Lisesi öğrencileri arasında. (Fotoğraf, Türkiye'de Orta Öğretim - Hasan - Ali Yücel Külliyyatı III, T.C. Kültür Bakanlığı Başvuru Eserleri kitabından alınmıştır.)

- 18.000 medrese öğrencisinin ancak üçte birini okula devam edenler oluşturuyor.
- Dini eğitim bu mudur? Eğitim bu mudur?
- Biz medreseleri kapatacağız. İmam hatip okulları açacağız ama ortaöğrenime katacağız.

Geçmişte arınmanın gerekliliği ve buna bağlı olarak ortaya çıkan büyük zorunluluk ve çok canlı olarak ortada duran tarihsel süreç Öğretimde Birlik Yasası'nı son derece önemli kılıyordu. Bu yasa, salt bir eğitim reformu olarak değil, onun etkileyeceği tüm toplumsal dönüşümün anahtarı olarak değerlendirilmelidir. Bu söylediklerimizin en önemli kanıtı, 8,5 aylık bakanlık döneminde Vasıf Çınar'ın ilgilendiği konular ve yaptıklarıdır.

Hemen yolun başında, medreseler kapatılmaya başlandı, okullar laikleştirildi, öğretmen okullarının sayısının artırılmasına başlandı, yabancı uzmanlar -özellikle o yıllarda dünyanın en büyük eğitimcisi olarak kabul edilen John Dewey-çağırılıp eğitimin planlaştırılması ele alındı, ulusal eğitimin ereği belirlendi?

Vasıf Çınar, 1924'te 2.Heyet-İlmiye'yi toplayarak okul programlarında gerçekleştirilecek yeniliklerin kararlaştırılmasını sağladı. İlköğretimin 6 yıldan 5 yıla indirilmesi; ortaokul ve lisenin üçer yıllık iki aşama sayılması; böylece ortaöğretimin 7 yıldan 6 yıla indirilmesi ve sosyoloji dersinin konması; ilkökul müfredat programlarının hazırlanması; ders kitaplarının yazdırılması gibi alınan kararlar bir yıl içerisinde aşamalı olarak yürürlüğe konuldu (Baran T.A., 2011:22).

Eğitim bakanı Vasıf Bey'in 8 Eylül 1924 tarihli genelgesinde de eğitim ve öğretimin temel amaçları özetle şöyle gösterilmiştir:

- Eğitimin milli esaslara ve batı medeniyetinin yöntemlerine dayanması,
- Okulların insan ilişkileri, toplumsal yaşama kuralları, temizlik, düzen vs. uygar ve örnek alınacak bir eğitim yapmaları,
- Çocukların kalplerinde ve ruhlarında Cumhuriyet için fedakar olmak ülküsünü taşımaları,
- Okulların vicdan ve fikir hürriyeti ve bilinçli bir sorumluluk telkin etmesi,
- Öğretimin uygulamalı ve işe yarar bir hale getirilmesi,
- Okulların ilim ve okuma zevkini vermesi,
- Okulların halka sağlığın değerini ve sağlıklı olmanın yollarını öğretmesi,
- Okulların beden ve fikren dengeli gelişimi sağlaması,
- Okulların toplumun ve ailenin

ihtiyaçlarını dinleyip göz önünde tutması,

- Okulların tasarruf, yardımlaşma ve iktisat fikirlerini vermesi,
- Okulların çocuklarda hür ve makul bir disiplin oluşturmaları.

(Baran, T.A. : Cumhuriyet Dönemi ...)

Vasıf Çınar ilk ve ortaöğrenimi düzenlerken, bunları izleyen yüksek öğretim konusuna da kayıtsız kalmamıştır. Darülfünun'u çok önemli bulduğunu bir çok konuşmasında belirtmiş ama kendi haline bırakamayacağını; yoksa bütün Osmanlı kurumları gibi gerilikten ve tembellikten kurtulamayacağını söylemiştir.

Darülfünun'a "bilimsel, yönetsel ve mali özerklik" getiren 1924 tarih ve 493 sayılı yasanın çıkmasını sağlamış; bu özerkliğin sınırlarını da şöyle tanımlamıştır: "Darülfünun, Milli Eğitim Bakanlığının yönetimi ve gözetimi altındadır. Yalnız öğretim konusunda geniş bir özerkliğe sahip olmalıdır."

Vasıf Bey, gerek eğitim birliğini kurarken gerek Cumhuriyet'in eğitim sistemini oluştururken radikal uygulamalardan çekinmedi. Bu yüzden tutucu çevrelerin şimşeklerini üzerine çekti. Meclis'te de tutucuların eleştirilerine uğradı. Belki bu nedenle 21 Kasım 1924 tarihinde bakanlıktan istifa etti. Topu topu sekiz buçuk ay bakanlıkta kalmış oldu.

1 Ocak 1929'da Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati'nin ani ölümünden sonra yeniden Milli Eğitim Bakanlığı'na atandı; ama ancak üç ay görevini sürdürebildi (28 Şubat-7 Nisan 1929).

Vasıf Çınar, mücadeleci ve "işin peşini bırakmayan" bir karaktere sahipti. Kurtuluş öncesi İzmir'de büyük emekler verdiği Türk Ocakları'na olan ilgisi hiç eksilmedi. Büyükelçi olarak yurt dışında bulunmasına karşın 24 Nisan 1930 yılındaki 6.Türk Ocağı Kurultayı'na katıldı. Kongre başkan yardımcılığı yaptı. Burada görüşlerini söyledi ve ilginçtir ki, bu görüşlerin savunulmasında, gelecekteki Milli Eğitim Bakanlarından Reşit Galip ile biraraya geldi. Girdikleri çetin tartışmalarda çizgileri Mustafa Kemal Atatürk ile uyumludur. Sanki siyasal ayrışmalar, bu kongreye yansımış ve Halkvlerin tohumları burada atılmıştır. Türk Ocakları'nın kapanması için düğmeye bu kongrede basılmıştır. (Üstel F., 2010)

Menemen'de köktendinciler tarafından Kubilay'ın katledilmesine tepki göstermiş; mezarı başında yaptığı konuşmada, bütün menemen'lileri bu tepkiyi paylaşmaya ve yükseltmeye çağırmıştır (Alim T.B., 2001:7).

İlk Milli Eğitim Bakanlığı'ndan ayrılmasından altı ay kadar sonra 16 Haziran 1925'te Prag Elçiliğine atandı. Türkiye Cumhuriyeti'nin Çekoslovakya'daki ilk elçisi oldu... Böylece onun için yep-

Atatürk İzmir Kız Meslek Lisesi öğrencileri arasında. (Fotoğraf, Tülay Alim Baran'ın "Vasif Çınar ve İzmir'e Doğru Gazetesi Yazıları" kitabından alınmıştır.)

Yeni bir mücadele alanı açıldı. Sırasıyla şu görevlerde bulundu:

- Çekoslovakya Büyükelçisi - Prag (1925-27)
- Macaristan Büyükelçisi – Budapeşte (1927-28)
- Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği – Moskova Büyükelçisi (1928)
- İtalya Büyükelçisi – Roma (1932-34)
- Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği – Moskova (1934-35)

Vasif Çınar'ın cenazesini taşıyan Çevoda Ukrania Kruvazörü onu 7 Haziran 1935'te İstanbul'a getirmiş, Kocatepe Muhribi tarafından Boğaz dışında karşılanan Kruvazör bayrağını yarıya indirmiş bir halde Haydarpaşa önlerinde demirlemiştir. Kruvazör'ün taretleri üstüne konulmuş levhalarda "Sovyet Şuralar İttihadı'nın kıymetli dostumuz Türkiye. Büyükelçisi Vasif Çınar'a ebedi tazimi" ve "Büyük Türkiye Cumhuriyeti'nin Büyükelçisi Vasif Çınar'a ebedi hürmetler" yazısı dikkati çekmişti. 8 Haziran günü İstanbul'dan Ankara'ya getirilen tabut, burada yetkililer tarafından karşılanmış ve İstasyon mevkiinde üzeri siyah örtülü bir kürsüye konulmuştur.

Onun yaşamındaki son halkayı oluşturan Elçilik Yılları'nın Milli Mücadele ve Eğitim Bakanlığı yıllarından farklı olduğunu söylemek ve bunu ayrı değerlendirmek mümkün değildir. Sadece hizmet sahasında bir değişikliğin olduğu, ama hem kendisinin hem de devletin ideallerini yayma noktasında onun açısından herhangi bir farklılığın olmadığını söylemek mümkün. Tek fark elçilik görevinin onun son mesleği olması olabilir.

Vasif Çınar yalnızca bir Milli Eğitim Bakanı ya da bir Büyükelçi değildi; o bir Cumhuriyet savaşçısıydı. Zaten onun için bu görevlere getirilmişti.

KAYNAKLAR :

- Sungu İhsan, *Tevhid-i Tedrisat*, Belleten Temmuz 1938 Cilt 2 Sayı 7-8.
- Akgün Seçil : *Tevhid-i Tedrisat*, "Cumhuriyet Döneminde Eğitim" kitabı içinde. MEB Yayını 1983, s.37
- Sakoğlu Necdet, 27 Ekim 1999 Türk Eğitim Derneği'nce düzenlenen "Vasif Çınar'ın Yaşamı ve Hizmetlerine Toplu Bakış" başlıklı ANMA toplantısındaki konuşması - Erişim : http://portal.ted.org.tr/genel/yayinlar/kitaplar_ocr/ted_vasif_cinar_yasami_ve_hizmetleri_ocr.pdf
- Arıkan Zeki, 27 Ekim 1999 Türk Eğitim Derneği'nce düzenlenen "Vasif Çınar'ın Yaşamı ve Hizmetlerine Toplu Bakış" başlıklı ANMA toplantısındaki konuşması - Erişim : http://portal.ted.org.tr/genel/yayinlar/kitaplar_ocr/ted_vasif_cinar_yasami_ve_hizmetleri_ocr.pdf
- Baran, Tülay Alim : *Cumhuriyet Dönemi Devlet Adamlarından Vasif Çınar*, TC Başbakanlık Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırmaları Merkezi web sayfası. Erişim : <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-49/cumhuriyet-donemi-devlet-adamlarindan-vasif-cinar>
- Üstel Fusun, *İmparatorluktan Ulus Devlete Türk Milliyetçiliği* : Türk Ocakları -1912-1931- s.325 Basım Yılı : 2010
- Alim Tülay Baran : *Vasif Çınar ve İzmir'e Doğru Yazıları*, ARMA Yayınları, 2001 İstanbul.

1. Boya, tiner, vernik gibi maddelerin kabları / kutuları üzerinde belirtilen güvenlik önlemlerine uyun. İlk yardım kural- larını öğrenin.

2. Tedarikçilerden –Türke –Malzeme Güvenlik Bilgi Form- larını alın, bunları depolayan, kullanılan ve atıklarını bertaraf eden tüm çalışanlara öğretin, kolay ulaşılabilir bir yerde bulundurun.

3. Yangın – İy bir havalandırmanın olmadığı alanda boya kullanmaktan kaçınin. kıvılcım, yanan sigara, veya statik elekt- rik gibi tutuşurma kaynaklarına asla maruz bırakmayın.

4. Sprey kabınleri özel önlem gerektirir.

[Sprey kabınlerinden tehlikeli maddeler dışarı atılırken, sprey kabınleri temiz hava sağlayacak havalandırma sistemi olmalıdır.]

5. Boyama işleminde başlamadan önce havalandırma sisteminin uygun şekilde çalıştığından emin olun.

6. Küçük veya orta boydaki parçaların püskürtme ile boyanması veya vernikleme, uygun kapalı bölümlerde veya uygun davlumbazlar altında yapın, boyacıyı, daima bu bölüm veya davlumbazların dışında bulundurun.

[Boyanın bölümler ve davlumbaz dışında bulunması teknik nedenleri sağlanamadığı halde boya gaz ve buhar, uygun şekilde dışarı çıkmalı ve su perdesi kullanılacak yahut işçilere temiz hava maskesi gibi uygun kişisel koruma araçları verilmelidir.]

7. Kıvılcım veya alev verebilecek (çıkartabilecek) bir şey asla kullanmayın.

8. Uzay ısıtıcıları, sıcak yüzeyler, taşıyabilir lambalar veya çöp yangına neden olabilir bu nedenle dışarıda tutul- malıdır.

[Aydınlatma sistemi, aqma kapama butonları, (sahada var ise motorlar, aspiratörler) ex-proof olmalıdır.Kaldırma ve taşıma araçları periyodik olarak kontrol ve test edilmelidir.]

9. Boya püskürtme yerlerinde bir günlük iş için yeterli miktardan fazla uçucu ve parlayıcı sıvılar (boya, tiner vb.) depolanmamalıdır.

10. Boşalan kabları – en kısa sürede - tehlikeli atık (güvenli) depolama sahasına götürün.

11. Hemen yakınızdaki yangın söndürücüler ve/veya springler (yağmurlama sistemi) bulundurun.

[Boya (depolama) kabınleri ; kolay ulaşılabilir olacak serin , kuru, iyi havalandırılan yerlerde olmalıdır.]

12. Bir B-sınıfı yangın söndürücü takın ve metalik tozlar varsa, bir D sınıfı yangın söndürücü bulundurun.

13. Sahada uygun temizlik ekipmanları bulundurun.

14. Sprey boya işleminde kullandığınız ekipmanları temiz- lemek için (ekipman üreticisinin belirttiği) uygun yöntemleri kullanın.

15. Tabanca boyacılığında kullanılan bölme, davlum- bazlar, aspiratörler, çekme yolları, ana borular ve benzeri uygun şekilde **en az haftada bir** boya ve vernik artıklarından temizleyin.

16. Tabanca boyası yapılan tesislerde boyanacak veya verniklenecek metal parçalar, boyama hücrelerinin bütün metal kısımları ile davlumbazlar, kapılar, emme ter- tibatı ve boya tabancaları, uygun bir şekilde topraklayın. Cildi tam kapatan giysi (-kullan at tırn-ış tulumu), kullanı- lan boya ve tinerlere dayanıklı eldiven, güvenlik gözlüğü,- kimyasallara karşı kapalı gözlük- başlıklar veya yüz şifirliği, yüzü uygun şekilde oturan uygun (A veya ABEC) filtreli (yarım/ tam yüz) maskesi ve uygun olduğunda koruyucu cilt kremleri kullanın.

Ne yapılmalı ?

İKİ DAKİKA DÜŞÜN
> Sayfa 23'ün yanısı

Ölüm Sana Hiç Yakışmadı Be Kardeşim

Erol ÇATMA*

Ben onu ilk defa Kasım 1978 de tanıdım. EKİ Eğitim Müdürlüğü'nde ocak intibak kursu görüyorduk.

Ben Üzülmaz atölyesinden Dilaver mekanizasyon servisine geçiyordum, 27 yaşındaydım.

Recep Çiloğlu'da daha önce Gökcesu'da madende çalışıp askere gitmiş, asker dönüşü EKİ'ne işe girmiş. O da madenden anlamasına rağmen ocak intibak kursu görüyordu. Daha önce göçükte kalıp ölen bir akrabasının oğlu da bizle beraber eğitim gördüğü gibi akrabalarından ve köylerinden birçok işçi vardı. Ayrıca asker arkadaşım Cevdet Çiloğlu'nun da akrabasıydı. Birbirimize çabuk kaynaşmıştık Recep ve arkadaşlarıyla.

Geleceğini en kısa yoldan; "İki yıl kazmacı ustalığı yaptıktan sonra başcavuş kursuna gideceğim ve başmadenci olacağım" şekliyle ifade ediyordu.

Dediği gibi de yaptı. Sosyal yönleri de kuvvetliydi. Sendika seçimlerinde ve derneklilikte de faaldi. Başcavuş olarak ta iyi bir idareciydi. Daha sonra başmadenci oldu ve şeflikte yaptığını biliyorum. Üzülmazda çok zaman aynı galerilerde çalıştık. Sevecen ve insana yakın bir yapısı vardı. İyiymi yani. Kendi deyimi ile "Sosyal demokrat bir cemiyetçi"ydi.

Dostumdu. Hem de iyi dostumdu. Zaten kendisi yapı itibarıyla insan canlısı bir insandı.

Madencinin Zonguldak'tan ekmeği kesildiği zaman kendini hep başka kentlerdeki madenlere atar. Ekmek parası için. Ben de bir zamanlar iki, üç yer de çalıştım. Gönen'de, Soma'da ekmek parası için. Recep Çiloğlu'da aynı şekilde ekmek kovalıyordu. Benim Soma'da çalıştığım kömür madeninde de çalışmıştı birkaç sene önce.

Tekrar Üzülmaz ocaklarına geri döndüm, 10 yıl aradan sonra. "İnsanın kendi evi gibi yok" dediğimiz gibi "madencinin kendi ocağı gibi olmaz" diyor insan, kendi madenin de, kendi ocağında kendi kömüründe çalıştığı zaman bir başka mutlu oluyor. Hiç olmazsa asırlar boyu verilen ölümlerin başışıklığı ile normal karşılıyor insan kendi madeninde, kendi kömüründe göçükte kalarak ölmeyi. Seviyor insan kendi ekmek ve ölüm teknesini. Yıllar önce yazmış Ahmet Naim, Aka Gündüz'ün 1923 yılında yaptığı sohbette, maden işçisinin; "Biz kuruş bahasına çalışmıyoruz ki...Can bahasına çalışıyoruz.." sözlerini. Bu sözlerin ağızdan çıktığı tarihten bu tarafa 90 yıl geçmiş devletçilik dönemi de atlatıldı bu tarihler arasında.

Şimdi ise; en vahşisinden maganda ve en gerici burjuvazinin hakimiyetinde "liberal ekonomi" adı altında, vahşi bir vurgun kapitalizmi var ülkemizde.

* Gazeteci - Yazar - Eski Maden İşçisi

Recep Çiloğlu ile Erol Çatma eski günlerde birlikte...

Büyük kar getiren şirketlerde, özellikle termik elektrik santrallerinde ve ona ucuz yakıt sağlayacak kömür madenlerinde, iktidarın birinci, ikinci dereceden sorumlularının ortak olduğu şirketlerde, daha fazla ölümlü iş kazaları olmaya başladı bu dönemlerde. Bunun adı "ilkel sermaye birikimi" değil gerici faşizminin emek sömürsüdü. Çünkü iktidar tarafından sömürü için rahat ortam sağlamak adına, emek köleleştirilmiştir bu dönemde.

Nerede büyük kar sağlayan maden, elektrik santrali veya fabrika varsa iktidar partisinden birinci, ikinci dereceden yöneticilerin ortak olduğu dedikodusu yayılıyor. Ateş olmayan terden duman da tütmez. Ucuz elektrik elde etmek için, ucuz kömürde elde etmek gerekiyor termik santraller için, bu nedenle işçi sağlığı işgüvenliği için masraf yapmak istemiyor sonradan görme yandaş sermayemiz, nâsılsa arkamızda iktidar var düşüncesiyle öldürülüyor insanlarımız, kitle katliamına

Karaman'ın Ermenek İlçesi'nde, maden ocağında su basması sonucu mahsur kalan 18 işçiden Zonguldaklı 57 yaşındaki Recep Çiloğlu'nun cenazesi törenle kaldırıldı.

varacak şekilde, hem de boku bokuna, sudan bahanelerle.

Bakan itiraf etti geçenlerde "50 kişi birden telefon ediyor madeni kapatmayın" sözleriyle. Onun için insanlar ücret pahasına değil, can pahasına çalışıyor madenlerde. İşsiz kalma korkusu ağır basıyor emekçilerde. Çocuklarının aç kalması korkutuyor onları. O nedenle "İşsiz kalacağımıza göçükte kalayım daha iyi" diyor., Zonguldak'ta veya başka yerdeki maden işçileri. İşte, can bahasına çalışmanın en açık ifadesidir bu sözler. Özellikle büyük iş kazalarında "iktidardan bir ortağı vardır, sorumlulara bir şey olmaz" diye düşünmeye başladı insanlar. Kanla kurulan saltanat kanla biter. İnsanlar yalanla dolanla iktidara gelirler ve yalanla dolanla sürdürürlerse düzenlerini, gün gelir kendi yalanlarına ve dolanlarına dolanarak ölürler. Bilemem artık bu sözlerimden kim ne anlarsa anlasın. İnsanlar ücret pahasına değil ölüm pahasına çalışıyorsa bir ülkede, o ülkede cılalı ve yalan sözlerle saltanat sürülmez. Yani lafla peynir gemisi yürümez. Zaten gemi su almaya başladı.

Recep'in güzel ölememesine üzül-düm en fazla. Bakana göre hep güzel ölen madenciler ne hikmetse son zamanlarda çirkin ölmeye başladılar. Onlar güzel veya çirkin öldükçe, birileri de kasalarındaki paraların -güzel veya çirkin olup olmadığına bakmadan- sadece artıp artmadığına bakıyorlar. İşte böylesine çirkin bir sistemde insanlar böylesine güzel ölüyorlar.

Güler yüzlü ve neşe dolu dostum, kardeşim eski imalata dolmuş su yüzünden öldü. Haritalarda görölseydi veya haberi olsaydı, belki de, bu iş kazasını önleyebilirdi diye, teselli arıyorum ama ne mümkün.

1978 de Baştarla'da kurstayken 8 Kasım 1978 Kömür Bayramında çektiğimiz fotoğrafta Receple birlikte görüldüğümüz arkadaşlarımızdan kim bilir kaç tanesi öldü. Ama hiç birisinin ölüsü Recep'inki kadar düşündürmedi, üzmedi beni. Genç yaşta resen emekli edilmiş, yapacak işleri varken işten atılmış, elbette ki çalışması gerekir evde oturamaz madencilik ve çalışmayı seven insan. Hele hele ki ekonomik sıkıntısı varsa mecburdur çalışmaya. Zonguldak nere? Ermenek nere?

Yalandan yere ağlama numarası yapanlar, fitratında var, ecel çekti, kaderi öyleymiş diye yine insana küfür eder gibi konuşacaklar. İnsanı kader öldürmüyor kar hırsı öldürüyor ve sahtekarlar bunun arkasına sığınıyor. Asıl kahrına gidende bu oluyor. Yalan sözlerle alay ediyorlar ölümlerimize.

Bu düşüncelerimle kardeşim ve dostum Recep Çiloğlu'nun ailesine, yakınlarına baş sağlığı ve sabırlar dilerim. Bütün maden işçilerinin başı sağolsun.

İKİ DAKİKA DÜŞÜN

Tehlikeyi Tanıyalım

Tabanca Boyacılığı (Sprey Boyacılık)

Mustafa TAŞYÜREK*
(mustafatasyurek@fisek.org.tr)

Durum: İşçi selülozik veya sentetik tiner ile incelttiği sıvı boyaları (vb.) boya haznesine doldurduktan sonra; (basınçlı hava yardımı ve) sprey boya tabancası ile boyama kabini içinde, değişik boyda metal parçalarını(nın üzerine) boyayı püskürterek boyamaktadır.

İşçilerin bu çalışmalar sırasında karşılaşılabileceği tehlikeleri tanımlayabilir misiniz ?

Neler Olabilir ?

1. Kapalı ortamdaki kimyasal(lar)ın miktarı, sunuk (maruz) kaldığı sürenin uzunluğu, yaş, önceden var olan tıbbi durumu, duyarlılık gibi etkenlere bağlı olarak;
2. Kısa süreli cilt temaslarında döküntüler, şişlik,
3. Göz tahrişi, boğaz ağrısı, öksürük, yorgunluk, bulantı, kısa süreli solumalar sonucu oluşan baş dönmesi,
4. Uzun süreli ya da çok yoğun sunuk (maruz) kalma sonucu karaciğer, böbrek, akciğer, sindirim sistemi ve merkez sinir sistemi hasarı.
5. Patlama; özellikle kapalı bir kap yüksek ısıya maruz kalırsa,
6. Yangın.
7. Kullanılan iş ekipmanlarından (fanlar, vinçler vb.) kaynaklanabilecek iş kazaları.

* Kim. Müh., İş Sağlığı+İşletme Yönetimi Bilim Uzmanı
Çalışma Bakanlığı Eski İş Güvenliği Müfettişi (1978-1985)
İş Güvenliği Uzmanı (A Sınıfı Sertifikalı)
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Denetim Kurulu Üyesi

> Yanıtı 21. sayfada

ÇALIŞMA ORTAMI DERGİSİ BİLİMSEL DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Ahmet MAKAL
Prof. Dr. Ali Esat KARAKAYA
Prof. Dr. A. Gürhan FİŞEK
Mak. Y. Müh. Aykut GÖKER
Prof. Dr. Ayşen BULUT
Mim. Y. Müh. Cihat UYSAL
Dr. Engin TONGUÇ
Jeom. Erdoğan BOZBAY
Prof. Dr. Ferhunde ÖZBAY
Doç.Dr. Gülbiye YENİMAHALLELİ YAŞAR
Prof. Dr. Güler Okman FİŞEK
Prof. Dr. Hamit FİŞEK
Prof. Dr. İsmail TOPUZOĞLU
Prof. Dr. İsmail ÜSTEL
Dr. Ecz. Leyla ÜSTEL
Prof. Dr. Mesut GÜLMEZ
Prof. Dr. Muammer KAYAHAN
Prof. Dr. Müge ERSOY KART
Mümtaz PEKER
Prof. Dr. Murat DEMİRCİOĞLU
Kim. Müh. Mustafa TAŞYÜREK
Prof. Dr. Necati DEDEOĞLU
Prof. Dr. Nevzat ÖZGÜVEN
Oya FİŞEK
Prof. Dr. Sarper SÜZEK
Yrd. Doç. Dr. Taner AKPINAR
Yrd. Doç. Dr. Umur AŞKIN
Prof. Dr. Yasemin GÜNAY BALCI
Prof. Dr. Yıldız TÜMERDEM

ÇALIŞMA ORTAMI DERGİSİ BİLİMSEL DANIŞMA KURULU'NUN YİTİRDİĞİMİZ AMA HEP ARAMIZDA OLAN ÜYELERİ

Doç.Dr. Ömer Tunç SAVAŞCI
Prof. Dr. Cahit TALAS
Prof. Dr. Kurthan FİŞEK
Prof. Dr. Alpaslan IŞIKLI
Tuncer UÇAROL

İÇİNDEKİLER

- **ADALET**
Yüksek Sesle Söyle 2
Tuğrul KATOĞLU
- **SANAT**
Sanat ve Baskıcı Yöntemler
Erendüz ATASÜ 4
- **EĞİTİM**
Devrim İçin Eğitim 6
Taner AKPINAR
- **İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ**
Yeterli Güvenlik Önlemi Alınmayan Yükün Altına Girme 8
Mustafa TAŞYÜREK
- **İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ**
Can Kaygısı İle İşi Reddetme 13
A. Gürhan FİŞEK
- **ANIMSA**
O Bizlerden Biri - Hukuk Tutkunu Bir Hukuk Adamı:
Ord. Prof. Ernst E. Hirsch 15
- **ANIMSA**
Az Zamanla Çok İşler Yaptı 18
Laik Eğitimin Mimarı : Vasıf Çınar
A. Gürhan FİŞEK
- **İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ**
Ölüm Sana Hiç Yakışmadı Be Kardeşim 22
Erol ÇATMA
- **BULMACA**
İki Dakika Düşün: Tehlikeyi Tanıyalım :
Tabanca Boyacılığı (Sprey Boyacılık) 23
Mustafa TAŞYÜREK

İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ

<http://www.isguvenligi.net>
<http://www.osgb.fisek.com.tr>

- **Sahibi:** Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi
Vakfı Adına
A. Gürhan FİŞEK (e-posta: agf@fisek.org.tr)
- **Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:**
A. Gürhan FİŞEK (e-posta: agf@fisek.org.tr)
- **Yönetim Yeri:** Selanik Cad. Ali Taha Apt. 52/4
Kızılay 06650 ANKARA (e-posta: bilgi@fisek.org.tr)
Tel: 0312 419 78 11 • **Faks:** 0312 425 28 01 - 395 22 71
- Web sayfası: www.fisek.org.tr
- Çalışma Ortamı Dergisi'nde yayınlanan yazılar,
resimler kaynak gösterilerek kullanılabilir.
- Bu dergide yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.
Bu bir HAKEMLİ dergidir.

- Çocuk Dostu'muz olanlara dergi ve kitaplarımız
düzenli olarak gönderilmektedir.
Sizleri de **Çocuk Dostu'muz** olarak görmek isteriz.
- Çalışma Ortamı Dergisi iki ayda bir yayınlanır.
(Yerel Süreli Yayın)
• ISSN 1302-3519
- **Sayı:** 139 • Mart - Nisan 2015
• **Ücretsizdir**
- **Yapım ve Basım:** Büyük Anadolu Medya Grup
İstanbul Cad. Elif Sk. Sütçü Kemal İşhanı No:7/188
İskitler 06060 ANKARA
Tel: 0312 384 30 70 (Pbx) • **Fax:** 0312 384 30 57
Baskı Tarihi : Mart 2015